

BACHELOROPPGAVE

Entreprenørielle intensjoner blant studenter

-en kvantitativ studie av entreprenørielle intensjoner hos studenter ved
Høgskulen i Sogn og Fjordane.

av

138, Lars Syrstad
102, Torkel Aannestad

Entrepreneurial intentions among students

Økonomi og administrasjon, bachelorstudium

BO6-2011

Mai 2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven
«Entreprenørielle intensjoner blant studenter» i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere.
Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk
rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

138, Lars Syrstad

JA NEI

102, Torkel Aannestad

JA NEI

Forord

Oppgaven er skrevet som en avsluttende hovedoppgave ved bachelorstudiet økonomi og administrasjon ved Høgskulen i Sogn og Fjordane, våren 2016. Bachelorstudiet er på 180 studiepoeng, der bacheloroppgaven utgjør 15 studiepoeng. Forfatterne av oppgaven er Torkel Aannestad og Lars Syrstad som begge er studenter ved HiSF.

Takk til førstelektor Torbjørn Årethun som har vært veileder til oppgaven. Hans innspill av faglig kunnskap og konstruktiv kritikk, har vist seg sentral for denne oppgaven. Vi ønsker å takke medstudenter som har bidratt til refleksjon og innspill. Takk til Dag Aannestad, Magnus Aannestad, Mina Lohne Ruud, Heidi Lohne, Tonje Sameien, og Andreas Bottolfs for å ha bidratt med korrekturlesing.

Alle konklusjoner står for forfatterens regning.

Høgskulen i Sogn og Fjordane (HiSF), mai 2016

Torkel Aannestad

Lars Syrstad

Abstract

The main purpose of this study is to better understand what affects entrepreneurial intentions (EI). As the entrepreneurial capacity becomes more and more important as a competitive advantage, and in regards of economic development, we find it exciting and important to study this subject more closely. Based on earlier findings and theories from other scientists, we designed a questionnaire to measure the entrepreneurial motivation amongst students at Sogn og Fjordane University College.

To carry out this survey 3528 students at the Sogn og Fjordane University College were asked to answer a set of questions. This analysis in particular is based on the responses from a selection consisting of 465 students within a variety of studies.

The results in this study show that a proactive personality has significant positive relationship with entrepreneurial intentions. Proactive personality is the variable that explains the variation in EI the most. Kickul and Gundry (2002) argue that proactive people have a greater extent than others to see opportunities and seize them. In Norway, there are good alternatives to start and own a business, and there is thus reason to believe that proactive personality is more prominent in Norway than in other countries.

In this study we found a correlation between EI and leadership and creativity as a career anchors. A desire to be a leader can be carried out by establishing and leading their own business. The relationship between EI and a desire to innovate (creativity) may come as a result of an increasing focus on entrepreneurship, innovation, and technological development in today's society. A desire for a secure future as a career anchor has negative effect on EI.

Other researchers have found differences between men and women in terms of both EI and fulfilled entrepreneurship. In this study, men have higher entrepreneurial intentions than women. When we correct the sample for studies that tends to educate people to work within public sector (for example: nursing, childcare, social education), the gender difference become smaller. Lefkowitz (1994) found similar results when he corrected for some socioeconomic factors such as education, occupation and salary.

Having parents as role models tends to increase students EI, but compared to other explanatory variables it has a modest impact. Årethun, Nesse and Håvold (2014) and Nesse (2010), found similar results. A positive, but not particularly important explanatory variable.

Approval for start-up within the closer environment has a significant influence on the entrepreneurial intentions among students at HiSF. The importance of social capital for EI is

considerably less for our sample than the survey Årethun et al. (2014) did the on the high school graduates. One possible explanation for this may be that students are somewhat older and thus more likely to be independent than students in high school, and therefore don't have such need for support as younger students.

Key words: entrepreneurship, entrepreneurial intentions, students, proactive personality, career anchors, cultural capital, social capital, gender differences.

Sammendrag

Entreprenørskap anses som en essensiell del av økonomisk utvikling i dagens samfunn. For å forklare entreprenørskap og skape en dypere forståelse av begrepet, har vi sett nærmere på intensjoner for å starte egen virksomhet. Jevnt over er intensjoner den beste predikatoren for etterfølgende adferd. Dermed virker det fornuftig å se nærmere på intensjonsmodeller når vi skal undersøke hva som påvirker entreprenørskapslyst blant studenter ved HiSF.

Denne bacheloroppgaven undersøker hvilke faktorer som influerer på studenters entreprenørielle intensjoner (EI). Oppgavens hovedproblemstilling er:

Hva påvirker studenters entreprenørskapslyst?

Basert på tidligere funn og forskning, designet vi et spørreskjema som ble sendt ut til 3528 studenter ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Analysen i denne oppgaven baserer seg på et utvalg på 465 respondenter innenfor flere forskjellige utdanninger.

Resultatene fra denne undersøkelsen viser at en proaktiv personlighet har sterk positiv påvirkning på entreprenørielle intensjoner. Proaktiv personlighet er den enkeltvariabelen som har størst forklaringskraft på EI i vår undersøkelse. Kickul og Gundry (2002) hevder at proaktive mennesker i større grad enn andre ser muligheter og griper disse mulighetene. I Norge finnes det gode alternativer til det å starte egen bedrift, og det er dermed grunn til å tro at proaktiv personlighet er mer fremtredende i Norge enn i andre land.

I denne undersøkelsen fant vi en sammenheng mellom EI og karriereankrene lederskap, og kreativitet. Et ønske om å bli en leder kan bli realisert gjennom å etablere og lede sin egen virksomhet. Sammenhengen mellom EI og et ønske om å skape noe nytt (kreativitet) kan komme som følge av et økende fokus på entreprenørskap, kreativitet og teknologisk utvikling i dagens samfunn. Et ønske om en sikker fremtid som karriereanker har en negativ effekt på EI.

Det er anerkjent at det er forskjeller mellom menn og kvinner både når det gjelder EI og realisert entreprenørskap. I denne undersøkelsen har menn høyere entreprenørielle intensjoner enn kvinner. Når vi korrigerer for studier som typisk sett utdanner til offentlig sektor (eksempelvis: sykepleie, barnevern, vernepleie) blir kjønnsforskjellene mindre. Lefkowitz

(1994) fant lignende resultater når han korrigerer for noen sosioøkonomiske forhold som utdanning, yrke og lønnsnivå.

Det å ha foreldre som rollemodeller viser seg å øke studenters EI, men sammenlignet med andre forklaringsvariabler har den en beskjeden innflytelse. Basert på funnene til Årethun et al. (2014) og Nesse (2010), så stemmer dette godt overens. En positiv, men ikke særlig viktig forklaringsvariabel.

Forventet støtte fra foreldre og venner ved eventuell bedriftsetablering har en signifikant betydning for entreprenørielle intensjoner hos studenter ved HiSF. Betydningen av sosial kapital for EI er betydelig mindre for vårt utvalg enn i undersøkelsen Årethun et al. (2014) gjorde på avgangselever i den videregående skolen. En mulig forklaring til dette kan være at studenter er noe eldre og dermed i større grad er selvstendige enn elever i videregående skole, og slik sett ikke har så stort behov for støtte som yngre elever.

Nøkkelord: entreprenørskap, entreprenørielle intensjoner, studenter, proaktiv personlighet, karriereanker, kulturell kapital, sosial kapital, kjønnsforskjeller.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Hvorfor studere entreprenørskap?.....	1
1.2 Hvorfor studere intensjoner?.....	2
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	2
2 Litteratur	3
2.1 Begrepet entreprenørskap.....	3
2.2 Entreprenørskap og entreprenøren – hvem starter nye foretak?	4
2.3 Typer av kapital i et entreprenørskapsperspektiv.....	5
2.4 Sosial kapital og EI	7
2.5 Scheins karriereankere	9
2.6 Intensjonsmodeller i entreprenørskapssammenheng.....	11
2.7 Kjønn og entreprenørskap	12
2.8 Proaktiv personlighet.....	13
3 Metode	13
3.1 Utforming av problemstilling.....	14
3.2 Valg av undersøkelsesdesign	14
3.3 Fordeler og ulemper ved kvantitativ metode.....	16
3.4 Datainnsamling.....	17
3.5 Utvalg og populasjon	18
3.6 Behandling av datamaterialet	19
3.7 Operasjonalisering av variabler.....	21
3.8 De ulike variablene.....	22
3.8.1 Den avhengige variabelen.....	22
3.8.2 De uavhengige variablene.....	23
4 Analyse og drøfting	25
4.1 Krysstabellanalyse.....	26

4.2	Korrelasjon og lineær regresjonsanalyse.....	30
4.2.1	Korrelasjonsanalyse	30
4.2.2	Lineær regresjonsanalyse.....	31
4.3	Forskningsspørsmål 1: Hvordan er sammenhengen mellom entreprenørielle rollemodeller og EI?	33
4.4	Forskningsspørsmål 2: Hvordan er sammenhengen mellom karriereankrene og EI?...	35
4.5	Forskningsspørsmål 3: Hvordan er sammenhengen mellom proaktiv personlighet og EI?	36
4.6	Forskningsspørsmål 4: Hvordan er sammenhengen mellom kjønn og EI?.....	37
4.7	Oppsummering.....	38
5	Avslutning	39
5.1	Konklusjon	39
5.2	Begrensinger og svakheter ved oppgaven.....	39
5.3	Forslag til videre forskning	40
	Referanseliste.....	41

Figur og tabelloversikt

Figur 2.4.1: Sosial kapital og EI	8
Tabell 3.8.1.1: Den avhengige variabelen EI	22
Tabell 3.8.1.2: Cronbachs Alpha EI.....	23
Tabell 3.8.2.1: Variabelen proaktiv personlighet.....	24
Tabell 3.8.2.2: Cronbachs Alpha proaktiv personlighet	24
Tabell 3.8.2.3: De uavhengige variablene	25
Tabell 4.1.1: EI fordelt på kjønn	26
Tabell 4.1.2: EI fordelt på kjønn innenfor utvalgte studieretninger.....	27
Tabell 4.1.3: EI, kjønn, usikkerhet	29
Tabell 4.2.1.1: Korrelasjonsanalyse.....	30
Tabell 4.2.2.1: Regresjonsanalyse 1	31
Tabell 4.2.2.2: Regresjonsanalyse 2	32
Tabell 4.2.2.3: Regresjonsanalyse 3	32

Vedlegg

Vedlegg 1.1 Usikkerhet til utvalg.....	47
Vedlegg 1.2 Spørreskjema.....	47

1 Innledning

1.1 Hvorfor studere entreprenørskap?

En potensiell entreprenør er en person som har en forretningsidé, og planlegger å starte en bedrift, eller å bli selvstendig næringsdrivende (Jenssen, Kolvereid, & Erikson, 2006).

Entreprenørskap er viktig for det norske samfunnet. Hvert år etableres det ca. 25 000 nye bedrifter (Jenssen et al. 2006). Disse bedriftene står for en stor andel av sysselsettingen i Norge, og spiller en vesentlig rolle når det gjelder å kommersialisere nye produkter, nye produksjonsmetoder og nye organisasjonsformer. I mange land, herunder i Norge, er rurale områder bl.a. kjennetegnet av lav befolknings- og sysselsettingsvekst kombinert med lave etableringsrater i næringslivet sammenlignet med utviklingen i urbane områder. Økte etableringsrater vil i særlig grad kunne stimulere arbeidsplassveksten i distriktsområder.

Historisk sett har personer i Norge vært lite lystne på å etablere egen virksomhet sammenlignet med USA og mange land i Europa (European Commission, 2004). De siste tiårene har entreprenørskap fått større fokus både politisk og i media. Større arbeidsledighet i petroleumsrettet virksomhet bidrar nå til at et rekordstort antall ingeniører og høyt utdannede nordmenn må finne seg nye arbeidsplasser. Den politiske ledelsen i Norge legger avgjørende vekt på at de arbeidsledige må skape disse arbeidsplassene på egenhånd. (Nærings-, og fiskeridepartementet, 2015). De globale klima- og miljøutfordringene krever et grønt skifte, og Norge skal være et lavutslippssamfunn innen 2050. Mange av virksomhetene som skal gå foran i disse omstillingene er ennå ikke etablert.

I praksis forekommer oppstart av nye foretak i alle deler av landet og i alle sosiale grupper i befolkningen. Etableringene er imidlertid ikke jevnt fordelt på de ulike gruppene og på de forskjellige geografiske områdene (Spilling, 2006). Vi har grunn til å anta at det er visse mønstre som gjør seg gjeldende. Det er trolig ikke vilkårlig hvilken bakgrunn eller hvilke egenskaper en person har som starter ny virksomhet. Derfor vil det være interessant for myndighetene å få kartlagt om det finnes fellestrekk ved personer som ønsker å etablere egen virksomhet, for derved å kunne innrette nærings- og utdanningspolitikken med sikte på å tilrettelegge for mer målrettet opplæring i entreprenørskap i skolen og mer treffsikre næringsrettede tiltak og støtteordninger rettet mot potensielle entreprenører.

1.2 Hvorfor studere intensjoner?

Etablering av en bedrift eller et selskap, er en planlagt adferd (Jensen et al., 2006; Krueger & Day, 2010). Det betyr at personer som starter egen virksomhet, vil i en periode før selve etableringen ha en intensjon om å starte en bedrift. Det er grunn til å anta at personer ikke starter bedrifter i ren spontanitet, selv om det også finnes noen intuitive personer som gjør nettopp dette. Vi legger derfor til grunn at det å bli en entreprenør i høyeste grad er basert på holdninger, egenskaper og virkelighetsoppfatninger til personen som har intensjon om å starte sin egen virksomhet. Det er mange faktorer, mekanismer, komplekse fenomener og sosiale systemer som former vår oppfatning og vurdering av å bli entreprenør. Etablering av en bedrift er dermed en intensjonell handling. Krueger og Day (2010), og Krueger og Carsrud (1993) argumenterer for at kritiske entreprenørielle intensjoner (EI) er til dels frivillige og at entreprenøriell atferd er et bevisst valg.

Undersøkelser på intensjonsmodeller har tidligere vært basert på personlighetstrekk og psykologiske egenskaper ved entreprenøren sammenlignet med ikke-entreprenører (Gartner, 1988). For bedre å forklare entreprenørielle intensjoner legges det i nyere teori mer vekt på psykologiske og atferdsmessige modeller.

Ved å bruke kognitive variabler til å forstå evalueringsprosessen, vil vi kunne skape mer forståelse for hvordan entreprenøren tenker. Det viser seg at intensjoner er jevnt over den beste predikatoren for etterfølgende adferd. Det virker derfor fornuftig å bruke intensjonsmodeller til å forklare og skape dypere forståelse for entreprenørskap. Ved å studere entreprenørielle intensjoner kan vi avdekke empiri om entreprenøren og derigjennom gi en dypere og rikere forståelse av fenomenet.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne bacheloroppgaven undersøker entreprenørielle intensjoner blant studenter ved HiSF. Vi ser nærmere på hvilke faktorer ved studentene som påvirker deres ønske om å etablere egen virksomhet, og i tillegg se nærmere på hvordan faktorene oppfører seg i sammenheng med EI. Faktorene vi vil undersøke er: kjønn, entreprenørielle rollemodeller, fem karriereankre, proaktiv personlighet (PAP), og forventet støtte fra venner og familie ved en eventuell bedriftsetablering. Vi vil undersøke hvordan disse kontrollvariablene påvirker entreprenørielle intensjoner blant studenter ved HiSF.

Vi konkretiserte dette til en hovedproblemstilling og fire forskningsspørsmål. Vi vil bruke forskningsspørsmålene til å utdype og reflektere over sider ved hovedproblemstillingen.

Hovedproblemstilling: Hva påvirker studenters entreprenørskapslyst?

Forskningsspørsmål 1: Hvordan er sammenhengen mellom entreprenørielle rollemodeller og EI?

Forskningsspørsmål 2: Hvordan er sammenhengen mellom karriereankrene og EI?

Forskningsspørsmål 3: Hvordan er sammenhengen mellom proaktiv personlighet og EI?

Forskningsspørsmål 4: Hvordan er sammenhengen mellom kjønn og EI?

2 Litteratur

Dette kapittelet tar for seg relevant litteratur. Entreprenørskap som begrep diskuteres i forskjellige perspektiver. Det gis en forståelse for begrepene kulturell og sosial kapital. Vi vil ta for oss Scheins karriereankere og entreprenørielle rollemodeller. Til slutt vil vi presentere tidligere funn knyttet til kjønnsforskjeller innenfor entreprenørskap og hvordan en proaktiv personlighet kan påvirke entreprenørielle intensjoner.

2.1 Begrepet entreprenørskap

Det finnes en rekke definisjoner av entreprenørskap og betydningen av begrepet har blitt mye omdiskutert. Entreprenør og entreprenørskap har sin opprinnelse i det franske begrepet «entreprenre», som betyr å organisere og gjennomføre noe (Landström, 2004).

Den eller de personer, eller aktører som organiserer ny økonomisk virksomhet er å regne som entreprenør (Spilling, 2006). Entreprenørskap som begrep omhandler prosessen ved det å utvikle ideer og konsepter, og videre tilegne seg, eller organisere ressurser på en slik måte at det blir økonomisk virksomhet av det (Spilling, 2006). Spilling (2006) argumenterer for at studier av entreprenørskap er noe mer enn bare det å studere personer som starter ny virksomhet. Han hevder at det dreier seg om å undersøke hvilke faktorer som påvirker

entreprenørene, og hvordan disse faktorene kan stimulere eller begrense entreprenøriell aktivitet.

Joseph Schumpeter regnes som en av de mest innflytelsesrike teoretikerne på dette området (Spilling, 2006). Schumpeter (1934,1996) regner entreprenørskap som en mekanisme for å skape økonomisk utvikling, og legger vekt på dette i sin definisjon. Økonomisk utvikling oppstår når en aktør i markedet lanserer nye kombinasjoner av eksisterende ressurser. En ny kombinasjon kan oppstå på følgende fem måter (Schumpeter 1934, 1996):

- 1) Introduksjon av et nytt produkt.
- 2) Introduksjon av en ny produksjonsmetode.
- 3) Introduksjon av et produkt på et nytt marked.
- 4) Utnytting av en ny type råvare.
- 5) Ny organisering innfor en næring.

Entreprenøren regnes å være selve katalysatoren som iverksetter disse nye endringene.

2.2 Entreprenørskap og entreprenøren – hvem starter nye foretak?

Entreprenøren er altså den eller de personer som iverksetter en ny kombinasjon av forretningsmessig virksomhet. Nyskaping kan komme i to former, der entreprenørskap vil kunne skille seg fra bedriftsetableringer. Første form er en formell nyetablering av et foretak. Dette betyr at bedriftsetablereren registrerer en ny virksomhet. Dette kan på sin side være en imitasjon av et annet foretak, eller en eksisterende kombinasjon. Den andre formen for nyskaping kan oppstå som en ny virksomhet innenfor et eksisterende foretak. Dette regnes ikke som en etablering, men vil regnes som en ny kombinasjon, og omtales ofte som intraprenørskap. Det vil si at ikke alle bedriftsetableringer er entreprenørskap (Spilling, 2006). Sistnevnte punkt er en problematikk som er vanskelig å komme utenom ved empiriske undersøkelser. I statistikken vil det være vanskelig å fange opp intraprenørskapet, det skyldes at vi tar utgangspunkt i antall nyetableringer når entreprenørskap måles.

Spilling (2006) tar utgangspunkt i at «alle» kan starte ny virksomhet. Det legges til grunn at det ikke er en bestemt type mennesker som starter nye foretak. Han argumenterer heller for at

entreprenøren skapes gjennom sosialiseringsprosessen. Entreprenøren utvikler seg gjennom impulser fra læringsprosessen, selv om mennesker har forskjellig utgangspunkt for å bli entreprenører. Birley (1996, s. 22) hevder derfor at «entrepreneurs are made rather than born».

Det finnes entreprenører spredt over alle deler av landet, i sosiale sammensetninger og ulike lag av befolkningen (Spilling, 2006). Fordelingen av entreprenører i ulike geografiske områder og sosiale grupper er likevel ikke jevnt fordelt. Spilling (2006) antar at det finnes visse mønstre i egenskaper og bakgrunn som innebærer at det er forskjeller i entreprenørskap og entreprenørskapslyst mellom regioner og sosiale grupper. Som Bourdieu (1986) argumenterer for vil mennesker akkumulere kapital gjennom sosialiseringsprosessen. Det vil derfor være rimelig å anta at det ikke er vilkårlig hvilken bakgrunn og personlige egenskaper som påvirker entreprenøren. Spilling (2006) antar blant annet at det er en viss sammenheng mellom entreprenørens bakgrunn og hvilken type virksomhet personen velger å starte.

2.3 Typer av kapital i et entreprenørskapsperspektiv

I 1986 publiserte Pierre Bourdieu verket «the Forms of Capital». Bourdieu mener at kapital kan forstås som akkumulasjonen av materielle eller immaterielle ressurser gjennom arbeid. Her presenterer han i hovedsak tre kilder til kapital: økonomisk kapital, kulturell kapital og sosial kapital (Bourdieu, 1986). Økonomisk kapital er tilgangen på finansielle ressurser. Dette kan være monetære ressurser, eller eiendom som kan konverteres til penger. Økonomisk kapital er sentralt for entreprenører. Likevel argumenteres det for at det er andre faktorer enn tilgang på økonomisk kapital som er viktigere suksessfaktorer. For en entreprenør vil dette innebære at de som har vokst opp i et hjem med selvstendig næringsdrivende foreldre, har fått inngående kunnskap om, og personlig erfaring med det å drive egen virksomhet. Disse personene vil trolig være mer motivert for, og bedre egnet til å starte egen bedrift enn mange andre.

Kulturell kapital kan forstås som resultatet av individets sosialiseringsprosess. Individet utvikler og tilegner seg kunnskap og holdninger over lang tid (Bourdieu, 1986). Kunnskap kan erverves ved formell utdanning, uformell opplæring, personlige erfaringer, eksperttips eller ved imitasjon av «beste praksis» på et felt. Individets sosialiseringsprosess kan ifølge Bourdieu foregå uten at individet selv er bevisst på det. Utfallet av prosessen blir påvirket av tiden individet er utsatt for impulser, samt hvilket samfunn personen er en del av, og hvilket

utgangspunkt personen hadde for å tilegne seg kulturell kapital. Bourdieu argumenterer for at kapital akkumuleres i familierelasjoner. Dette betyr at kapitalen nedarves gjennom familieledene. Dette kan til dels forklare ulikheter i samfunnet, og hvorfor visse forskjeller eksisterer gjennom generasjoner, noe som kan understreke betydningen av entreprenørielle rollemodeller.

Sosial kapital er knyttet til betydningen av sosiale nettverk. Enkeltpersoners sosial kapital avhenger gjerne av deres sosiale nettverk. Personers evne til å hente ut informasjon, kunnskap, finansiell kapital og andre ressurser fra sitt sosiale nettverk reflekterer deres sosiale kapital. Vi kan si at en person har sosial kapital, om personen kan utnytte sine relasjoner med andre. Disse relasjonene bør kunne gi en merverdi som det i utgangspunktet ville vært umulig eller vanskelig å oppdrive om relasjonen ikke var til stede (Field, 2003).

Sosial kapital defineres på følgende måte av Bourdieu: (Bourdieu 1986, s. 248) «Social capital is the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition ...». Bourdieus definisjon uttrykker fordelene av å kunne mobilisere ressurser gjennom et sterkt og varig nettverk. For entreprenører kan dette bety å mobilisere ressurser til etablering og drift av nye selskap (Greve, 2000).

Kulturell og sosial kapital er ikke jevnt fordelt i samfunnet. Dette var noe Bourdieu var opptatt av. Både nedarving av kapital og akkumulering av kapital i familier vil ha betydning for motivasjonsfaktorer. Det å ha foreldre som entreprenørielle rollemodeller kan ha påvirkning på entreprenørielle intensjoner. Spilling (2006) fant ved en studie av 720 entreprenører at 45% hadde foreldre som var selvstendig næringsdrivende. Om lag 11% av den norske arbeidsstyrken på den tiden var selvstendig næringsdrivende (Spilling, 2006). Det vil si at det er en sterk overrepresentasjon av entreprenører som har foreldre som er selvstendig næringsdrivende. Lignende resultater har også blitt funnet av Greve og Salaff (2003), og Wang og Wong (2004). Kim, Aldrich, og Keister (2006) fant på den andre siden ingen korrelasjon mellom kulturell kapital forstått som selvstendig næringsdrivende foreldre og barnas entreprenørielle intensjoner. DeGeorge og Fayolle (2008) fant heller ingen sammenheng mellom EI og det å ha entreprenører som nære slektninger. Årethun et al. (2014) fant i sin undersøkelse av videregående elever ingen sammenheng mellom foreldre som entreprenørielle rollemodeller og EI i sitt 2011/2013-utvalg, men fant en signifikant positiv sammenheng på 2001-utvalget.

Effekten av sosiale nettverk har lenge vært et tema innenfor entreprenørskap. En oppfatning er at personer med tilknytning til sentrale aktører, har større muligheter for å bli positivt influert, enn personer uten disse relasjonene (Freeman, Borgatti, & White, 1991). Freeman (1977) og Granovetter (1973, 1974) har gjort det klart at relasjoner som oppstår gjennom tilfeldige oppdagelser og gjennom relasjoner til profesjonelle kan være av signifikant betydning. Disse tilfeldige oppdagelsene eller serendipitetene sier noe om personen som gjør dem. Personen som opplever disse serendipitetene, gjør ikke dette av rene tilfeldigheter, men det er egenskaper og karakteristika ved personen som gjør at han eller hun kommer over dem.

Videre er svake bånd et sentralt begrep innenfor teoriene om nettverk. Svake bånd representerer bekjensheter eller svake sosiale relasjoner. Granovetter (1973) har undersøkt hvordan jobbsøkende personer bruker sine svake bånd til å komme i kontakt med arbeidsgivere som trenger arbeidskraft. Han argumenterer for at jo færre indirekte bånd en aktør har, desto mer isolert vil personen bli i forhold til omgivelsene (Granovetter, 1973).

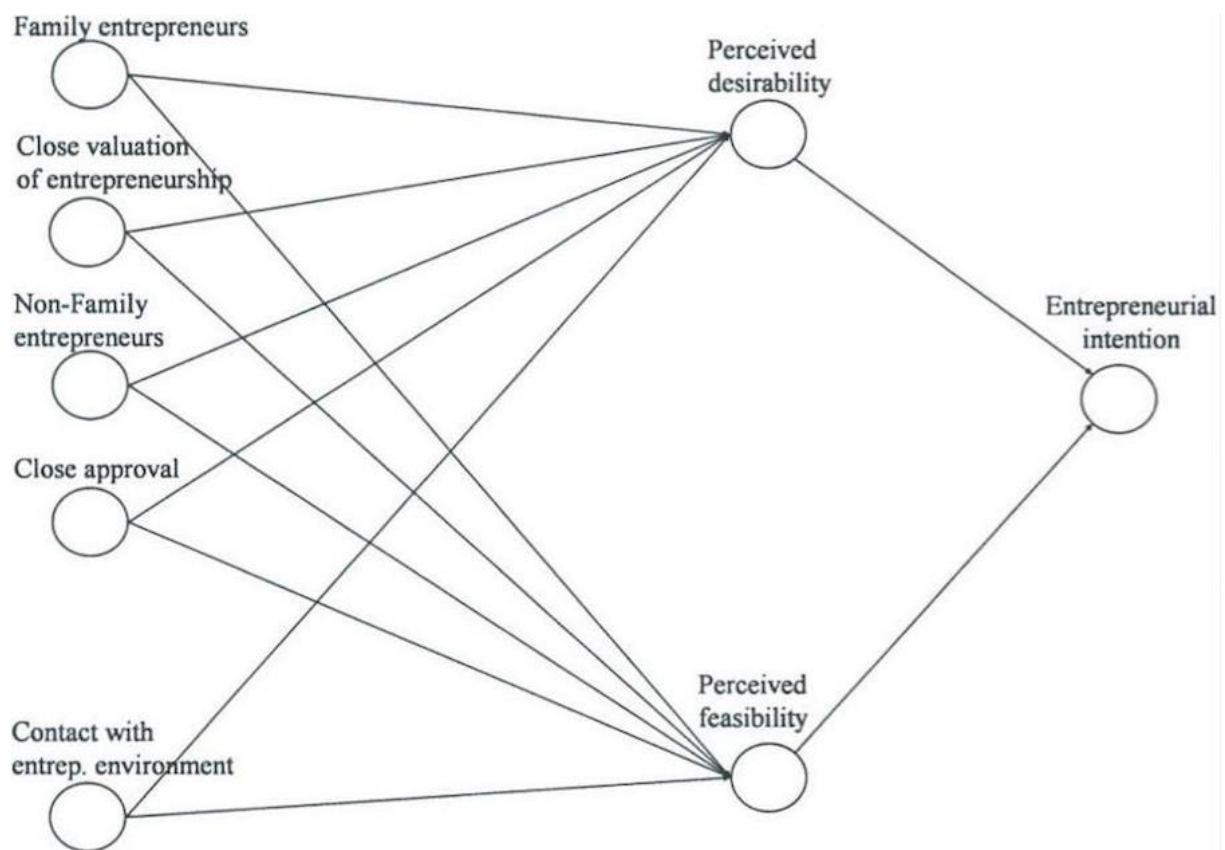
2.4 Sosial kapital og EI

Liñán og Santos (2007) hevder at det er en indirekte sammenheng mellom sosial kapital, og entreprenøriell intensjon. I en undersøkelse av økonomi og ledelsesstudenter testet de sammenhengen mellom indikatorer som representerer sosial kapital opp mot «feasability» (gjennomføringslyst) og «desirability» (ønskverdighet). De hevder at disse to faktorene påvirker entreprenørielle intensjoner.

I figur 2.4.1 ser vi hvordan Liñán og Santos (2007) trekker linjene mellom det de mener representerer sosial kapital på den ene siden og EI på den andre. Indikatorene er her presentert på engelsk for korrekt gjengivelse:

- 1) Having family entrepreneurs
- 2) Knowing non-family entrepreneurs
- 3) Valuation of the entrepreneurial option in the closer environment
- 4) Approval for start-up in the closer environment
- 5) Contact with an entrepreneurial environment

Siste punkt er en brobygger til entreprenørielle relasjoner. De konkluderer med at alle indikatorene har signifikant påvirkning på enten «feasability» eller «desirability», som igjen viser seg å være signifikant korrelert med EI.

Figur 2.4.1: Sosial kapital og EI

Liñán og Santos (2007) hevder at indikatorene til kognitiv sosial kapital har en indirekte påvirkning på EI, og at indikatorene ikke nødvendigvis påvirker EI direkte. Denne oppgaven vil teste den direkte sammenhengen mellom kognitiv sosial kapital og hvordan disse eventuelt påvirker EI. Det vil derfor ikke bli lagt vekt på faktorene om «feasability» og «desirability». Årethun et al. (2014) har undersøkt denne direkte sammenhengen mellom sosial kapital og EI. De fant ingen signifikant sammenheng mellom å ha venner som er entreprenører og EI, men de fant en sammenheng i 2001-utvalget mellom å ha bekjente som er entreprenører og entreprenørielle intensjoner. Videre fant Årethun et al. (2014) en klar sammenheng mellom forventet støtte fra familie og venner ved eventuelle bedriftsetableringer og EI.

Langowitz og Minniti (2007) har undersøkt data fra GEM- rapporter. De har i sin studie konkludert med at «det å kjenne andre entreprenører» har signifikant påvirkning på entreprenørskap. Dette er et forhold som vi ønsker å teste på studentene ved HiSF.

2.5 Scheins karriereankere

Studier av personers arbeidssituasjon over tid, har fått betegnelsen karriereteori. Det er en rekke undersøkelser på dette feltet (Osipow, 1973; Schein, 1978). Krueger, Reilly, og Carsrud (2000) hevder at spørsmål om karriere i stor grad reflekterer en kognitiv prosess, og videre at et entreprenørielt karrierevalg passer inn i dette mønsteret (Davidsson, 1991; Katz, 1992). Med dette mener de at karrierevalg er en tankemessig prosess hvor en persons oppfatning, holdning og intensjon utvikles kognitivt over tid.

Tidlig utvikling av fagfeltet fokuserte på personers psykologiske karakteristikk for å forklare karrierevalg. Det har imidlertid vist seg vanskelig å finne sammenhenger mellom psykologiske karakteristikk og karrierevalg. Dette skyldes at personer kan ha forskjellige grunner for å ha de samme karrierepreferanser (Scarpello & Ledvinka, 1987). I entreprenørskapssammenheng har det vist seg vanskelig å identifisere psykologiske karaktertrekk som en differensierende faktor mellom entreprenører og ikke-entreprenører (Aldrich, 1999; Keh, Foo, & Lim, 2002; Landström, 2000; Simon & Houghton, 2002).

Teorien om karriereankre ble introdusert av Edgar Schein (1978). Schein studerte 44 kandidater fra The Sloan School of Management, hvor han over en 10 års periode fulgte disse kandidatene (Schein, 1990). Schein (1975, 1978) undersøkte ved bruk av intervjuer karrierevalgene til personene i dette utvalget og fant at noen personlighetstrekk var spesielt viktige faktorer for valg av yrkeskarriere. Disse kalte han for karriereankre. Schein (1990) definerer karriereforankring som individets virkelighetsoppfatning av egne talenter, motiver, og verdier. Karriereforankringen vil være en kombinasjon av disse faktorene. Videre vil denne kombinasjonen representere identiteten til den aktuelle personen, og denne opplevde identiteten vil ikke vedkommende gi slipp på. Karriereankrene vil gjenspeile individets selvbilde og har betydning for hvordan individet vurderer ulike karrieremuligheter (Schein, 1990). Karriereankre er egenskaper som er sterkt integrert i individet, og disse vil ikke en person gi slipp på uten videre, selv om vedkommende står overfor utfordrende valg (Kolvereid & Moen, 1997).

Schein identifiserte i sin artikkel fra 1975 fem slike karriereankre:

- 1) Lederskap
- 2) Autonomi
- 3) Kreativitet
- 4) Sikkerhet
- 5) Teknisk kompetanse

Han presenterte senere tre karriereankre til (Schein, 1990):

- 6) Service/dedikasjon til en sak
- 7) Store utfordringer
- 8) Livsstil

Fokuset vil i denne oppgaven ligge på de fem førstnevnte karriereankrene. Karriereankeret teknisk kompetanse vil i denne oppgaven omtales som karriereankeret «realisering av faglige interesser». Grunnen til dette er at begrepet «technical competence» som Schein originalt presenterte, ikke direkte kan overføres til dagens samfunn. Begrepet har i dag andre assosiasjoner knyttet til seg enn det opprinnelig hadde da det ble presentert i 1975.

Schein (1990) argumenterer for at alle karriereankrene finnes regelmessig i de fleste yrker. Videre argumenteres det for at hver person har ett karriereanker som er mer sentralt enn de andre og som er stabilt over tid. I en studie av ledere, fant derimot Suutari og Taka (2004) at hver person hadde to eller tre karriereankre som stod spesielt sentralt, og ikke bare ett dominant karriereanker.

Katz (1994) hevder at karriereforankring ikke med sikkerhet kan identifiseres hos studenter. Han argumenterer for at stabile karriereforankringer først etableres når personer får arbeidserfaring. Videre erkjenner Kolvereid og Moen (1997) at studenters holdninger og vurderinger er i utvikling gjennom studietiden og at sentrale personlige karakteristika derfor kan endre seg.

Bak beslutningen om å bli selvstendig næringsdrivende ligger det en kritisk evalueringsprosess. I denne prosessen overveier og sammenligner vedkommende det å være selvstendig næringsdrivende mot det å være lønnstaker. Forståelse for «hvordan entreprenører tenker» er en tilnærming i kognitiv psykologi og står i motsetning til en tradisjonell tilnærming der entreprenørskapsintensjoner i stor grad ansees å bli påvirket av

personlige karakteristika. Den tradisjonelle tilnærmingen har fokusert på «hvem er entreprenøren» (Gartner, 1989; Mitchell et al., 2007). Forklaringen på individuelle forskjeller i entreprenørielle egenskaper ved hjelp av kognitiv psykologi er blitt sett på som et lovende alternativ (Mitchell et al., 2002). Kognitiv psykologi ble introdusert i entreprenørskapsteorien så sent som i 1990 årene (Baron, 1998, 1999; Krueger, 1993; Mitchell et al., 2002).

I evalueringsprosessen er individet på søken etter en identitet som passer vedkommendes selvbylde. Dette innebærer blant annet at entreprenørskapslyst i stor grad er påvirket av individets holdninger og vurderinger formet av oppvekst, sosiale og kulturelle relasjoner, og er i mindre grad nedfelt i personligheten. Det vil i denne oppgaven trekkes en parallell mellom karriereankrene og kognitiv psykologi ved at karriereankrene brukes som en indikator på respondentenes selvbylde som igjen reflekterer de tydelige, men ikke fasttømrede, entreprenørskaps holdningene. Årethun et al. (2014) fant karriereankrene lederskap og kreativitet som signifikant positiv påvirkning på EI, i tillegg til at de fant karriereankrene sikkerhet og realisere faglige interesser som signifikant negativ påvirkning på EI. Det er verdt å nevne at de ikke fant noen signifikant sammenheng mellom karriereankeret autonomi og EI..

2.6 Intensjonsmodeller i entreprenørskapssammenheng

Undersøkelser på intensjonsmodeller har tidligere vært basert på personlighetstrekk og psykologiske egenskaper ved entreprenøren sammenlignet med ikke-entreprenører (Gartner, 1988). For å vise at entreprenøren er en del av en kompleks prosess anbefalte Gartner (1988) å ta hensyn til atferdsmønstre hos entreprenøren. For å forklare entreprenørielle intensjoner bedre, legges det derfor fokus på psykologiske og atferdsmessige modeller i nyere teori på området.

Krueger og Day (2010) argumenterer for at kritiske entreprenørielle intensjoner er til dels frivillige. Filosofer, f.eks Bratman (1987) argumenterer for at intensjoner er sentralt når det kommer til å beskrive frivillig menneskelig adferd. Videre viser empiri at intensjoner er jevnt over den beste predikatoren for etterfølgende adferd. I følge grunnleggende oppfatninger er enhver planlagt adferd styrt av intensjonen om å utføre den (Krueger & Day, 2010).

Det finnes flere teorier om intensjoner, men spesielt anerkjent er teorien om planlagt atferd (Ajzen, 1991). Denne teorien hevder at intensjoner er avhengig av tre forhold: holdninger til

atferden, subjektive normer som gjelder atferden, og oppfattet atferdskontroll («perceived behavioral control»). Videre bestemmes disse tre faktorene av fremtredende forestillinger («salient beliefs») som sier noe om egne holdninger, subjektive normer og oppfattet atferdskontroll.

Krueger og Carsrud (1993) anerkjenner at entreprenøriell atferd er et bevisst valg. Dette er spesielt sentralt for denne undersøkelsen av HiSF-studenter, da det forutsettes at det er en viss grad av sammenheng mellom entreprenørielle intensjoner og entreprenøriell adferd. Krueger og Day (2010) stiller seg kritisk til at intensjon er en helt dekkende faktor for entreprenøriell adferd. De oppfordrer derfor til å undersøke de underliggende faktorene som forklarer entreprenøriell adferd.

2.7 Kjønn og entreprenørskap

I Norge utgjør lønnet arbeid den mest vanlige karriereveien. Ifølge GEM-rapporten¹ fra 2013 (Alsos, Clausen, Isaksen, Åmo, Bullvåg, 2013) utgjør selvstendig næringsdrivende om lag 6,2 % av den voksne befolkning i Norge. Blant bedriftsetableringene står kvinner for omtrent 25% (Kolvereid, Åmo & Alsos, 2005; Ljunggren, 1998). Andelen kvinnelige bedriftsetablering har vært relativt stabil de siste 25 årene. GEM rapporten fra 2013 viste at andelen kvinnelige bedriftsetableringer stod for 29%. En lav andel av kvinnelige entreprenører er slettes ikke et særnorsk problem. Fenomenet er globalt, og spesielt gjeldende i innovasjonsdrevne land med et godt utviklet velferdssystem, og robuste næringsliv.

I en undersøkelse av 265 masterstudenter i USA, fant Zhao, Seibert og Hills (2005) at kjønn hadde en direkte innvirkning på EI. Kvinnelige studenter hadde signifikant lavere EI enn menn. I en undersøkelse blant videregående elever på vestlandet, fant Nesse (2010) at jentene uttrykte lavere EI enn gutter. Det samme fant også Årethun et al. (2014).

Denne kjønnsforskjellen har blitt forklart med at kvinner i mindre grad enn menn tror de har den nødvendige kompetansen for entreprenørskap, og at dette kan være et resultat av den

¹ GEM er en global entreprenørskaps monitor som måler entreprenørskapsaktivitet. Undersøkelsen har gått gjennom 17 år med forskning, der undersøkelsen bruker over 200.000 intervju hvert år. I 2013 deltok 70 forskjellige land i GEM rapporten disse utgjør omlag 75 % av verdens befolkning og 90 % av verdens brutto nasjonalprodukt. GEM benytter seg blant annet av en skala kalt TEA som står for: total early-stage entrepreneurial activity. Tidligfase entreprenørskapsaktivitet (TEA) vil si at personen er involvert i oppstarten av ny virksomhet for øyeblikket, eller har vært involvert i løpet av de siste 3,5 årene.

tradisjonelle kjønnsfordelingen i arbeidsmarkedet, hvor kvinner mer sannsynlig enn menn vil arbeide i offentlig sektor (Kolvereid, Bullvåg & Åmo, 2008).

I 1994 gjorde Joel Lefkowitz en undersøkelse på kjønnsforskjeller. Han fant 18 signifikante forskjeller som gjenspeiler tradisjonelle kjønns stereotypier. Nesten alle forskjellene forsvant da kjønnsrelaterte forskjeller i personlige egenskaper, alder, utdanningsnivå, inntekt og yrkesmessig nivå ble kontrollert for (Lefkowitz, 1994).

2.8 Proaktiv personlighet

Proaktiv personlighet (PAP) er definert av Bateman og Crant (1993) som personligheten til den som tar grep for å påvirke sine omgivelser. Et menneske med en proaktiv personlighet ser muligheter, er initiativrik, og tar affære. Bateman og Crant (1993) introduserte et måleverktøy for proaktiv personlighet, og evnen mennesker har til å forandre sine nærmiljø. Crant (1996) fant i sin undersøkelse at proaktiv personlighet har en positiv virkning på entreprenørielle intensjoner. Respondentene med høy entreprenøriell intensjon var menn fremfor kvinner, hadde en mastergrad, og hadde videre minst en forelder som hadde egen bedrift.

Kickul og Gundry (2002) undersøkte også proaktiv personlighet, og knyttet dette til entreprenører av tidligfase bedrifter og små bedrifter. De hevder at proaktiv personlighet kan bedre den strategiske retningen for små firma, ettersom proaktive ledere i større grad tillater fleksibilitet og dermed responderer bedre på forandringer i omgivelsene. Kickul og Gundry (2002) er åpne for at proaktive mennesker i større grad enn andre ser muligheter og griper disse mulighetene.

3 Metode

Hensikten med forskning er å frembringe gyldig og troverdig kunnskap om virkeligheten, det som i vitenskapen kalles empiri. Forskning skal avdekke elementer ved virkeligheten gjennom kvalitative eller kvantitative undersøkelser. For å gjøre dette må forskeren ha en strategi for hvordan empirien skal tilegnes, og det er dette som kalles for metode. En metode er en systematisk fremgangsmåte for å innhente, tolke, analysere og presentere data.

Hvis en undersøkelse skal fremskaffe informasjon og kunnskap om virkeligheten, må empirien oppfylle to viktige krav: den må være gyldig og relevant (valid), og den må være pålitelig og troverdig (reliabel). Gyldighet og relevans viser til at de dataene som samles inn, faktisk besvarer problemstillingen. Vi skiller mellom intern og ekstern gyldighet. Intern gyldighet omhandler i hvilken grad vi kan være sikre på at de konklusjonene vi trekker er i overensstemmelse med det datamaterialet vi har samlet inn, og om det innsamlede datamaterialet reflekterer virkeligheten. Ekstern gyldighet sier noe om i hvilken grad et funn kan generaliseres fra utvalget overfor populasjonen. Med pålitelighet og troverdighet menes det at undersøkelsen som er gjort, faktisk er til å stole på. Et nyttig spørsmål å stille seg her er: ville vi fått de samme resultatene hvis vi hadde gjennomført undersøkelsen to ganger?

3.1 Utforming av problemstilling

Ved valg av problemstilling skiller det vanligvis mellom tre dimensjoner: om problemstillingen er klar eller uklar, om den er forklarende (kausal) eller beskrivende (deskriptiv), og om det er ønskelig å generalisere eller ikke.

Denne oppgaven deler hovedproblemstillingen inn i fire forskningsspørsmål av en forklarende art, og har som formål å avdekke sammenhenger i EI. Det antas at sammenhengene i en viss grad er kausale, altså at det foreligger en sammenheng mellom årsak og virkning. Hensikten med denne oppgaven forsøker å finne hvilke faktorer som forklarer variasjonen i studenters EI. Faktorene som forklarer variasjonen i EI er til dels kjente fra tidligere funn. Disse variablene er kulturell kapital (Bourdieu, 1986), sosial kapital (Liñán & Santos, 2007), karriereankre (Schein, 1990) og proaktiv personlighet (Bateman & Crant, 1993). Det trekkes i en retning av at problemstillingen er klar, da det er valgt klart definerte forklaringsvariabler. Videre er undersøkelsesenheterne kjente, da populasjonen er klart definert til studenter ved HiSF. Problemstillingen i denne undersøkelsen er generaliserende, fordi det er et ønske om å generalisere funnene til alle studenter ved Høgskulen i Sogn og Fjordane.

3.2 Valg av undersøkelsesdesign

Forskningsdesign inneholder viktige momenter ved planlegging av datainnsamlingsprosessen. Forskningsdesignet skal bidra til en effektiv fremskaffelse av

datamateriale innenfor det gjeldende rammeverket. Valg av forskningsdesign kan derfor sees på som en slags overordnet strategi for å skaffe tilveie ønsket informasjon (Ghauri & Grønhaug, 2002).

Det skilles hovedsakelig mellom et intensivt undersøkelsesdesign, og et ekstensivt undersøkelsesdesign. Et intensivt undersøkelsesdesign ønsker å gå i dybden og forsøker å avdekke så mange variabler som mulig, om relativt få enheter. Ved valg av et intensivt undersøkelsesdesign ville det vært nærliggende å intervju et fåtall studenter for å kartlegge deres EI og hvilke faktorer de antar påvirker deres entreprenørskaps intensjoner. Styrken i et slikt opplegg er at man får god kjennskap til EI blant de intervjuede og hvilke faktorer objektene selv mener påvirker egen EI. Videre vil det være mulig å avdekke hvorfor disse faktorene forventes å påvirke EI. Dette kalles de kausale mekanismene, og er en av de største styrkene ved kvalitative design.

Et ekstensivt undersøkelsesdesign går i bredden og undersøker færre variabler, fordelt på mange enheter. Denne typen forskningsdesign passer godt ved klare problemstillinger. Det bør foreligge tilstrekkelig empiri eller et teoretisk grunnlag for undersøkelsen for å oppnå en akseptabel begrepsmessig gyldighet. Grunnen til dette er at spørsmålene som stilles er få. En av styrkene til et ekstensivt design er generaliserbarhet. Det ekstensive designet kan generalisere funnene som er gjort på et utvalg, til populasjon, ved bruk av statistiske verktøy. Utvalget bør ved alle relevante trekk ligne på populasjonen, og kalles da et representativt utvalg (Jacobsen, 2015). En annen styrke ved ekstensivt design er mulighetene for å teste hypoteser eller teori. I denne oppgaven er dette en sentral faktor, da vi ønsker å teste sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og EI.

Selv om det ikke er en automatisk sammenheng mellom type data og type undersøkelsesdesign, er som oftest kvantitative data knyttet til et ekstensivt forskningsdesign (Jacobsen, 2015). For denne oppgaven vil det være passende med et ekstensivt design da dette designet egner seg for forklarende problemstillinger, som er klare og generaliserende. Den kvantitative datainnsamlingsmetoden er sterkt foretrukket når det er ønskelig å statistisk generalisere funnene. Videre vil ønsket om komparativitet ligge til grunn for valg av metode. Vår intensjon er å sammenligne resultatene fra denne studien med funn fra tidligere undersøkelser. Det er derfor naturlig å velge en kvantitativ datainnsamlingsmetode i vår undersøkelse.

3.3 Fordeler og ulemper ved kvantitativ metode

Kvantitative data har den åpenbare fordelen at de er standardiserte. Med dagens teknologi er kvantitative undersøkelser overkommelige å gjennomføre og analysere. Vi har benyttet Questbacks løsning for online spørreundersøkelser i denne oppgaven. Verktøyet tillater å konstruere et spørreskjema, og eksportere datamaterialet til analyseverktøyet SPSS. Dette gir oss muligheter til å undersøke et stort utvalg av studenter ved HiSF som innebærer en mulighet til å kunne generalisere resultatene til populasjonen av alle studenter ved HiSF.

Jacobsen (2015) påpeker at kvantitative undersøkelser kan beskrive et gitt forhold relativt presist, spesielt når det gjelder hyppigheten eller omfanget av et fenomen. I tillegg vil man kunne si mye om variasjoner og sammenhenger mellom ulike forhold, og ikke minst noe om sammenhenger mellom mange forskjellige forhold samtidig. Et sentralt punkt vil for denne undersøkelsen være hvordan og hvor mye hver enkelt forklaringsfaktor isolert sett påvirker EI. Med forklaringsfaktorene menes hvert enkelt karriereanker, den kulturelle eller den sosiale kapitalen, kjønn, samt indikatoren for proaktiv personlighet.

Som ulemper med kvantitative undersøkelser trekker Jacobsen (2015) frem virkelighetsfjernhet og avstand til respondenten. «Litt brutalt kan vi si at det eneste vi får svar på i et spørreskjema, er det vi spør om» (Jacobsen, 2015, s 135). Avstanden til studentene i denne oppgaven vil føre til mindre forståelse for fenomenet entreprenørskapsintensjoner. Dette kan være særlig relevant for studenter som hverken har praktisk erfaring med entreprenørskap eller studerer fag der entreprenørskap inngår som en naturlig del. For disse studentgruppene vil begrepet entreprenørskap fremstå som noe fjernt og lite konkret. En kvalitativ tilnærming hvor respondenten får mulighet til å fortolke, forklare og forstå begrepet, vil resultere i mer gjennomtenkte og reflekterte synspunkter fremfor en kvantitativ tilnærming.

En undersøkelse bygger som regel på teoretiske, vage og uklare begreper (Jacobsen, 2015). For en respondent kan disse begrepene være helt uforståelige, i tillegg til at begrepene i seg selv ikke trenger å være målbare. I denne studien ønsker vi et stort antall respondenters synspunkter på hva som påvirker deres entreprenørielle intensjoner. Flertydige begreper som f.eks. karriereankre og proaktiv personlighet må i slike tilfeller konkretiseres i operasjonelle spørsmål. Dette vil vi gå nærmere inn på i underkapittel 3.7 Operasjonalisering av variabler.

I en kvantitativ undersøkelse kan det være en stor utfordring å utforme måleapparatet (som oftest et spørreskjema) slik at spørsmålene fanger opp alle, eller de fleste, dimensjonene av et

begrep, og at respondentene tolker spørsmålene på samme måte. Dette betyr at metoden kan ha problemer med begrepsgyldigheten (Jacobsen, 2015).

Konkretiseringsprosessen har i vår oppgave vært helt avgjørende for å oppnå tilstrekkelig begrepsmessig gyldighet. En vanlig måte å kontrollere dette på er å la andre personer med kunnskap på feltet undersøke våre konkretiseringer (Anastasi, 1988; Chronbach, 1984; Sartori, 2010). Indikatorene for EI, karriereankre, og proaktiv personlighet er kontrollert av eksterne aktører for å sikre begrepsmessig gyldighet. Det er videre benyttet empirisk kontroll i form av Cronbachs alpha på konstruksjonen av variablene EI og PAP (se tabell 3.8.1.2 og 3.8.2.2). Jacobsen (2015) hevder at det kan antas å være god begrepsmessig gyldighet når resultatene støttes av teori. Siden teori ikke alltid stemmer overens med virkeligheten, gjelder dette som en indikasjon på begrepsgyldighet.

3.4 Datainnsamling

I denne studien ble spørreskjema benyttet for å samle inn data. En fordel med dette er at spørreskjemaer er enkle å administrere og distribuere, i tillegg til at det er et instrument som gir konsistent kommunikasjon med respondenten. Hver enkelt respondent har det samme utgangspunktet for å tolke spørsmålene og å gi svar. Dette stiller naturligvis krav til operasjonaliseringsprosessen, for å sikre at det ikke finnes tvil om hva det spørres etter. Spørreskjemaet i denne oppgaven er i stor grad basert på tidligere undersøkelser. Operasjonaliseringen av de teoretiske begrepene finnes i underkapittel 3.7 Operasjonalisering av variabler.

Spørreskjemaet i denne undersøkelsen ble sendt ut elektronisk. Dette vil gi respondentene konfidensialitet, ved at andre ikke kan koble svar til person. Det vil ikke bli interaksjon mellom respondent og forsker i en elektronisk undersøkelse, noe som kan sikre at det ikke blir stilt ledende spørsmål fra forskers side. Ved manuell innhenting av data kan uklarheter ved spørreskjemaet forklares nærmere, men det kan også være en kilde til at respondenten føler på hva han eller hun «burde» svare.

Det er i denne oppgaven stilt spørsmål om holdninger, egenvurderinger og intensjoner om fremtiden. Jacobsen (2015) stiller seg tvilsom til kvaliteten av denne typen spørsmål, fordi det forventes at respondenten har en klar oppfatning om fremtiden. De aller fleste gir svar ut

ifra hva de føler i dag, og ikke hva de kommer til å føle i fremtiden. I tillegg kan svarene bli upresise på grunn av at respondentene ikke trenger å ta konsekvensene av svarene de gir.

I forarbeid til denne spørreundersøkelsen er det gjort et valg om å bruke incentiver som et virkemiddel for å få høyere svarprosent. Ifølge Singer og Ye (2013) viser nyere forskning ganske sikkert at belønninger øker svarprosenten, men at dette avhenger av selve belønningen og typer respondenter. I etterkant av denne undersøkelsen har det blitt trukket 3 vinnere som har fått 1 stk Ipad, eller én av to festivalpass til Fjellsportfestivalen.

3.5 Utvalg og populasjon

Populasjonen i denne studien er alle de 3641 studentene ved Høgskulen i Sogn og Fjordane per februar 2016. Undersøkelsen ble sendt ut til totalt 3528 studenteposter og i tillegg ble den delt på Facebook. Det var totalt 555 som svarte på undersøkelsen, men det vil være noen av disse respondentene som ikke er aktuelle å ha med i utvalget. Med utgangspunkt i at utvalget skal være mest mulig lik populasjonen, vil det være nødvendig å fjerne de respondentene som oppgav at de ikke er studenter. Dette er gjerne personer som har sett undersøkelsen på Facebook og besvart den. Disse personene kan ha mer eller mindre tilknytning til HiSF, men tas ikke med på grunnlag av at de ikke er en del av populasjonen. Videre ble utvalget begrenset til respondenter som oppgav bosted i Sogndal, Førde, eller andre steder i Sogn og Fjordane. Ved å filtrere ut respondenter som har bosted andre steder enn i Sogn og Fjordane, er det mulig vi forkaster noen respondenter som er deltidsstudenter ved HiSF. Dette kan være kilde til skjevhet i utvalget. Vårt utvalget bestod av 465 respondenter.

I utvalget var det 60,8% kvinner, og 39,2% var menn. Ettersom kjønns sammensetningen ved HiSF er 65% kvinner og 35% menn², er utvalget vårt noe overrepresentert av kvinner. Siden kvinner gjennomgående har lavere EI enn menn, vil det samlede anslaget på EI blant studenter ved HiSF, basert på vårt utvalg overestimere EI blant populasjonen.

Det er knyttet en viss grad av usikkerhet til om utvalget kan sies å representere populasjonen. Denne usikkerheten kan enten være systematisk eller usystematisk. Den systematiske usikkerheten har i denne undersøkelsen sammenheng med selvseleksjon i utvalget. For det første vil respondentene i denne undersøkelsen være de som faktisk benytter seg av studenteposten sin. Det vil derfor være en del av populasjonen som ikke er med i utvalget

² Tall oppgitt i e-post den 13.5.16 fra Åse Neraas, rekrutteringsansvarlig ved HiSF.

fordi de ikke har sett eller tatt stilling til undersøkelsen. For det andre vil studenter som er interessert i entreprenørskap som fenomen tiltrekkes av undersøkelsen i større grad enn personer som ikke er det, og har derfor større sannsynlighet for å delta i undersøkelsen. I den grad disse faktorene har betydning for EI, vil det kunne være en skjevhet i vårt utvalg. Denne formen for selvutvelgelse lar seg imidlertid ikke beregne, men det er grunn til å anta at det samlede anslaget på EI blant studenter ved HiSF basert på vårt utvalg vil overestimere EI blant populasjonen.

Ved samfunnsvitenskapelige kvantitative undersøkelser vil det som regel foreligge en usystematisk usikkerhet. Denne formen for usikkerhet kan beregnes og tallfestes. Basert på utvalgets størrelse og hvor mye sikkerhet det er ønskelig å fastslå funnene med, beregnes det en usikkerhetsmargin. Dette er fordi vi foretar anslag av verdier i populasjonen basert på data hentet fra utvalget. På grunnlag av utvalgets størrelse og hvor sikre vi vil være på at vårt konfidensintervall inneholder den sanne populasjonsparameteren, kan den usystematiske usikkerheten beregnes ved hjelp av tabellen i vedlegg 1.1 som er hentet fra Jacobsen (2015).

Usystematisk usikkerhet blir direkte ivaretatt av p-verdiene i regresjonsanalysen, men i forbindelse med de bivariante analysene blir dette ikke eksplisitt tatt hensyn til i SPSS. Vi vil i de bivariante analysene ikke tolke forskjeller mindre enn 5,8-7,1 prosentenheter som signifikante. Denne usikkerhetsmarginen tar utgangspunkt i utvalgsstørrelsen og signifikansnivå.

3.6 Behandling av datamaterialet

Vi vil i dette underkapittelet gi uttrykk for hvilke statistiske analyser som er hensiktsmessige å gjennomføre med tanke på oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Analysene vil kunne gi konkrete svar på hvilke sammenhenger som eksisterer og ikke eksisterer i datamaterialet. Ifølge Frees (1996) handler statistikk om å summere data og å konkludere ved hjelp av det foreliggende datamaterialet. Ved behandlingen av dataene vil det bli benyttet univariate- og bivariante analyser, i tillegg til en regresjonsanalyse. Univariat analyse ser på én variabel av gangen. En slik analyse kan enten være enkle fordelinger på ulike spørsmål, både i absolutte og relative tall, eller det kan være en analyse av hva som er de mest typiske svarene (Jacobsen, 2015). Univariat analyse blir i denne oppgaven benyttet til å se på fordelingen mellom kvinner og menn i undersøkelsen.

En bivariat analyse undersøker om det er noen statistisk samvariasjon mellom to variabler. Bivariat samvariasjon forekommer når én variabel systematisk samvarierer med en annen variabel (Jacobsen, 2015). Et eksempel på bivariat analyse er korrelasjonsanalyse som gir et tallmessig anslag på den lineære sammenhengen mellom to variabler. Vanligvis benyttes en korrelasjonskoeffisient som mål på samvariasjon og denne blir skalert slik at den har verdier mellom -1 og 1. Verdien 1 tilsvarer perfekt positiv korrelasjon, noe som vil si at begge variablene beveger seg like mye i samme retning. Verdien -1 tilsvarer perfekt negativ korrelasjon. Denne verdien vil si at variablene går like mye i hver sin retning. På midten av skalaen har vi verdien 0, som uttrykker ingen lineær sammenheng mellom de to variablene.

Det vil i denne oppgaven bli benyttet Spearmans korrelasjonskoeffisient. Datamaterialet i denne undersøkelsen er rangordnede data (ordinal data). De fleste benytter Pearsons, men denne fordrer, strengt tatt, at variablene er på intervalltalls- eller forholdstallsnivå. Spearman vil være det beste målet på korrelasjon mellom 2 rangordnede variabler. Styrken ved å benytte Spearman er at denne er «svakere» enn Pearsons, slik at høy samvariasjon ifølge Spearman også gir høy samvariasjon ifølge Pearson.

Den siste formen for analyse er regresjonsanalyse og innebærer at det undersøkes én avhengig variabel med flere uavhengig variabler. Regresjonsanalysen kan teste sammenhengen mellom variabler, og kan gi uttrykk for hvilke forklaringsvariabler som har mest påvirkningskraft på den avhengige variabelen. Det vil i denne oppgaven bli benyttet lineær regresjonsanalyse for å finne hvilke variabler som viser seg mest gjeldende på EI når alle variablene tas med i betraktning. Chandler og Lyon (2001) hevder at forskningsfeltet entreprenørskap er komplekst og legitimerer dermed bruken av komplekse analyseverktøy. Lineær regresjonsanalyse er en form for multivariat analyse. Denne analysen måler i motsetning til korrelasjonsanalysen, hvilken styrke eller presisjon variablene har.

Regresjonsanalysen undersøker hvor sterk sammenheng det er mellom den avhengige og de uavhengige variablene når det tas med i betraktning at samtlige av forklaringsvariablene har påvirkningskraft på den avhengige variabelen. Den statistiske analysen bruker minste kvadrats metode for å utarbeide regresjonskoeffisienten.

Ved tolkning av resultatene fra den lineære regresjonsanalysen observerer vi de standardiserte betaverdiene. Standardisert Beta viser hvor mange standardavvik venstresidevariabelen endrer seg med når den aktuelle høyresidevariabelen øker med et standardavvik. Størrelsen forteller hvor mye venstresidevariabelen betyr (hvor viktig den er)

for å forklare endringer i den avhengige variabelen. Vi vil også bruke R^2 og justert R^2 i analysen. De bør ligge så nær hverandre som mulig. Et lite avvik mellom R^2 og justert R^2 indikerer at de uavhengige variablene er med på å forklare de avhengige variablene. Ved et motsatt tilfelle, er det én eller flere uavhengige variabler som ikke forklarer noe (Studenmund, 2001). Vi forutsetter i denne undersøkelsen at det er en lineær sammenheng mellom variablene. Dette bygger videre på et krav om at utvalget er normalfordelt. Det er mulig å teste om utvalget er normalfordelt ved hjelp av statistiske analyser, men vi forutsetter i denne oppgaven at utvalget er tilnærmet normalfordelt, på grunn av sentralgrenseteoremet. Det er i denne oppgaven benyttet statistikkprogrammet SPSS for analyse av datamateriale. Dataene ble eksportert fra online spørreskjema i Questback over til SPSS elektronisk. Det er ikke gjort noe form for manuell overføring av datamaterialet.

3.7 Operasjonalisering av variabler

I en spørreundersøkelse må det vi skal måle, være målbart. Det grunnleggende med en god kvantitativ undersøkelse er at problemstillingen lar seg konkretisere, slik at vi kan måle variablene vi vil undersøke. Problemstillingen går fra å bygge på abstrakte teoretisk begreper, for så å konkretiseres til spørsmål som respondenten kan forholde seg til. For å gjøre dette er vi nødt til å operasjonalisere variablene.

Vi vil se nærmere på hvordan vi har operasjonalisert disse begrepene til variabler, og hvilke spørsmål som er brukt for å måle variablene. Vi har gjennomført en reliabilitetstest ved hjelp av Cronbachs Alpha for å teste den interne konsistensen mellom de undervariablene som vi antar beskriver ulike dimensjoner ved ett og samme begrep. Cronbachs Alpha gir uttrykk for samvariasjon mellom påstandene i den konstruerte variabelen, og blir presentert som en verdi mellom 0 og 1. Cronbachs Alpha lik eller nær 0 gir en indikasjon på ingen konsistens (manglende eller svært lav samvariasjon) mellom to eller flere spørsmål som forventes å si noe om forskjellige dimensjoner ved et begrep. Cronbachs Alpha nær 1, gir en indikasjon på at variablene i stor grad samvarierer. Det er også uheldig dersom indikatoren ligger for nær 1. Det viser at ett eller flere av spørsmålene egentlig gir uttrykk for, eller beskriver, den samme dimensjonen ved et begrep. Da vil ett eller flere av spørsmålene være overflødige og bør derfor fjernes fra den videre analysen.

Ifølge Reve (1985) kan det brukes følgende tommelfingerregel:

Cronbachs Alpha > 0,7 = god intern konsistens

Cronbachs Alpha > 0,8 = svært god intern konsistens

Ifølge Crano og Brewer (2002) bør Cronbachs Alpha ligge over 0.75.

3.8 De ulike variablene

3.8.1 Den avhengige variabelen

Entreprenørielle intensjoner (EI):

Variabelen entreprenørielle intensjoner er en konstruksjon av fem ulike påstander som respondentene har tatt stilling til. Denne skalaen varierer fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig).

Variabelen er en aggregert størrelse bestående av de fem påstandene fra tabell 3.8.1.1, som til sammen gir en verdi mellom 5-25. Denne samlede verdien benyttes som avhengig variabel i den lineære regresjonsanalysen.

I krysstabellanalysen omdefineres denne til en ny variabel(EI), og har tre verdier: Liten EI (5-11), Middels EI (12-18) og Høy EI (19-25).

Tabell 3.8.1.1: Den avhengige variabelen EI

Påstand	Måleenhet	Kommentar
Jeg vil starte min egen bedrift selv om faren for økonomisk tap er stor	1-5 likert	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Det er bedre å ha sin egen bedrift enn å jobbe for andre	1-5 likert	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Jeg kan tenke meg å etablere egen bedrift	1-5 likert	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Det å ha sin egen bedrift innebærer en livsstil som passer meg bra	1-5 likert	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Hvor sannsynlig er det at du en gang vil starte din egen virksomhet (enten alene, eller sammen med andre)?	1-5 likert	1=Svært usannsynlig, 3= Hverken/eller, 5=Svært sannsynlig

Tabell 3.8.1.2: Cronbachs Alpha EI

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,873	,874	5

Ved hjelp av Cronbachs Alpha kan vi så foreta en empirisk test for å undersøke i hvilken grad respondentene svarer konsistent. Cronbachs Alpha for disse 5 undervariablene er på 0,873 (se tabell 3.8.1.2) noe som indikerer en høy intern konsistens. Dette indikerer at disse 5 undervariablene beskriver godt ulike dimensjoner ved begrepet entreprenørielle intensjoner.

3.8.2 De uavhengige variablene

Proaktiv personlighet (PAP):

Variabelen proaktiv personlighet er en konstruksjon av fem ulike påstander som respondentene har tatt stilling til. Denne skalaen varierer fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig). Variabelen er en aggregert størrelse bestående av de fem påstandene fra tabell 3.8.2.1, som til sammen gir en verdi mellom 5-25. Denne samlede verdien benyttes som uavhengig variabel i den lineære regresjonsanalysen.

Tabell 3.8.2.1: Variabelen proaktiv personlighet

Påstand	Måleenhet	Kommentar
Jeg liker å møte og overvinne hindringer for ideene mine	Likert 5-skala	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Ingenting er mer spennende enn å se ideer bli til virkelighet	Likert 5-skala	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Jeg har et spesielt talent når det gjelder å finne muligheter	Likert 5-skala	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Jeg elsker å utfordre etablerte løsninger	Likert 5-skala	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig
Jeg kan se gode muligheter lenge før andre	Likert 5-skala	1=Helt uenig, 3= Hverken/eller, 5=Helt enig

Tabell 3.8.2.2: Cronbachs Alpha proaktiv personlighet

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,841	,841	5

Bateman og Crant (1993) brukte 17 måleinstrumenter for å måle proaktiv personlighet. Med disse måleinstrumentene oppnådde de en Cronbachs Alpha på 0,87-0,89. Kickul og Gundry (2002) valgte ut 5 av de 17 måleinstrumentene fra Bateman og Crant (1993) for å måle begrepet proaktiv personlighet. De oppnådde en Cronbachs Alpha på 0,94, og har mottatt bred støtte for at disse 5 variablene faktisk måler proaktiv personlighet.

Konstruksjon av variabelen PAP fikk i vår undersøkelse en Cronbachs Alpha på 0,841 (se tabell 3.8.2.2), noe som indikerer at de i stor grad beskriver ulike dimensjoner ved begrepet proaktiv personlighet.

I tillegg til PAP har vi elleve andre forklaringsvariabler som er delt inn i kontekstuelle og individuelle faktorer. De kontekstuelle faktorene består av kulturell og sosial kapital. De individuelle faktorene består av kjønn og karriereankrene. Forklaringsvariablene er presentert og definert i tabell 3.8.2.3.

Tabell 3.8.2.3: De uavhengige variablene

Variabel	Definisjon	Variabeltype
Kontekstuelle faktorer		
Foreldre som selvstendig næringsdrivende	1 =Minst en, eller begge foreldrene er selvstendig næringsdrivende 0 = Ingen av foreldrene er selvstendig næringsdrivende	Dummy
Andre slektninger som er selvstendig næringsdrivende	1 = Minst en slektning som er selvstendig næringsdrivende 0 = Ingen slektninger er selvstendig næringsdrivende	Dummy
Venner som er selvstendig næringsdrivende	1 =Minst en venn er selvstendig næringsdrivende 0 =Ingen venner er selvstendig næringsdrivende	Dummy
Kjenner du andre personer som er selvstendig næringsdrivende	1 = Kjenner minst en person som er selvstendig næringsdrivende 0 =Kjenner ingen som er selvstendig næringsdrivende	Dummy
Forventet støtte	Forventet støtte fra familie og venner ved eventuell bedriftsetablering	1-5 likert
Individuelle faktorer		
Kjønn	1=mann , 0=kvinne	Dummy
Lederskap	Ønsker å bli leder	1-5 likert
Autonomi	Ønsker å være uavhengig	
Kreativ	Ønsker å skape noe nytt	
Sikkerhet	Ønsker en sikker fremtid	
Realisere faglige interesser	Faglig eller akademisk interesse	

4 Analyse og drøfting

Dette kapittelet vil ta for seg analysen av datamaterialet. Vi vil benytte statistiske metoder for å analysere og drøfte problemstillingen og forskningsspørsmålene. Innledningsvis vil vi ved hjelp av krysstabellanalyser undersøke årsakene til kjønnsforskjeller i EI. Deretter vil vi benytte korrelasjonsanalyse og regresjonsanalyse for å undersøke om det er en statistisk

samvariasjon mellom de uavhengige variablene kulturell kapital, sosial kapital, de fem karriereankrene, proaktiv personlighet, og den avhengige variabelen EI.

Analyse og drøftingskapittelet tar for seg forskningsspørsmålene i kronologisk rekkefølge med adskilte overskrifter. Under hvert forskningsspørsmål vil vi redegjøre for om det er signifikante funn, og eventuelle årsaker til at de ikke er det. Deretter drøftes funnene mot relevant teori og empiri. Vi vil til slutt oppsummere funnene.

4.1 Krysstabellanalyse

Tabell 4.1.1: Ei fordelt på kjønn.

EI		* Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du? Crosstabulation			
		Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?		Total	
		Kvinne	Mann		
EI	1,00	Count % within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	82 29,0%	33 18,1%	115 24,7%
	2,00	Count % within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	155 54,8%	91 50,0%	246 52,9%
	3,00	Count % within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	46 16,3%	58 31,9%	104 22,4%
Total		Count % within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	283 100,0%	182 100,0%	465 100,0%
		% of Total	60,9%	39,1%	100,0%

I tabell 4.1.1 ser vi en oversikt over kjønnsfordeling og EI i utvalget. Blant respondentene i utvalget hadde omlag en fjerdedel høy EI, og ca like mange hadde lav EI. De mannlige studentene hadde gjennomgående høyere EI enn kvinner. Omtrent dobbelt så stor andel av mennene oppga at de hadde høy EI, mens ca halvannen ganger flere kvinner enn menn hadde lav EI. Disse funnene støttes av tidligere forskning om at menn generelt har høyere entreprenørielle intensjoner enn kvinner gjort av Zhao et al. (2005), Kolvereid et al. (2008) og GEM-undersøkelser (Alsos et al., 2013). Kjønnsforskjeller i EI er et tema som vi vil se nærmere på, spesielt fordi forskjellen er tydelig både i denne undersøkelsen når det gjelder studentutvalg fra HiSF, og i en lignende undersøkelse gjort på avgangselever i de videregående skolene i Sogn og Fjordane (Årethun et al., 2014).

Tabell 4.1.2: EI fordelt på kjønn innenfor utvalgte studieretninger

EI * Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du? Crosstabulation					
			Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?		Total
			Kvinne	Mann	
EI	1,00	Count	13	23	36
		% within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	12,4%	16,7%	14,8%
	2,00	Count	67	74	141
		% within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	63,8%	53,6%	58,0%
	3,00	Count	25	41	66
		% within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	23,8%	29,7%	27,2%
Total		Count	105	138	243
		% within Spørsmål 2. Hvilket kjønn er du?	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	43,2%	56,8%	100,0%

Vi vil nå se nærmere på ulike årsaker til kjønnsforskjeller innenfor EI, og hvilke faktorer som kan forklare disse forskjellene. I tabell 4.1.2 ser vi en oversikt over EI fordelt på kjønn innenfor noen utvalgte studieretninger ved HiSF. I denne tabellen har vi fjernet respondenter fra studieretninger som i stor grad utdanner personer til stillinger innenfor offentlig sektor. Dette er førskolelærere, grunnskolelærere, praktisk pedagogikk, engelsk, sykepleier, sosialt arbeid, vernepleier og barnevern. Hvis vi sammenligner tallene fra tabell 4.1.1, med tallene fra tabell 4.1.2 får vi en indikasjon på at mye av kjønnsforskjellene kan forklares ved at det er forskjeller både i entreprenørielle holdninger og i kjønns sammensetningen mellom studenter på ulike utdanningsretninger. Som det fremgår av tabell 4.1.2 er kjønnsforskjellene i EI betydelig mindre når vi kun ser på utdanninger som primært retter seg inn mot privat sektor, enn når vi sammenligner mannlige og kvinnelige studenter totalt. Dette viser at det er en betydelig større andel av jenter på utdanninger som tiltrekker seg studenter med anti-entreprenørielle holdninger. Eksempelvis kan studenter innenfor sykepleie sannsynligvis oppgi en lav EI, ettersom de trolig ønsker en fast jobb innenfor helsevesenet, og ikke ønsker å starte egen bedrift. I tillegg vil overrepresentasjonen av jenter på sykepleierstudiet føre til en jevnere EI fordeling når vi fjerner studiet fra utvalget.

I tabell 4.1.2 ser vi at 23,8 prosent av kvinnene innenfor utdanningsretninger som er spesielt rettet mot yrker i privat sektor (som f.eks eiendomsmegling og reiseliv) har høy EI. Dette er

5,9 prosentenheter lavere enn blant menn på de samme utdanningene. Blant alle studentene (n=465) var andelen kvinner med høy EI bare halvparten så stor som blant de mannlige studentene (16,3% mot 31,9%). Hos respondenter med lav EI ser vi at forskjellen mellom kvinner og menn også endrer seg. Blant alle studentene har kvinner 10,9 prosentenheter flere respondenter innenfor lav EI enn menn. I det reduserte utvalget har menn 4,3 prosentenheter flere respondenter innenfor lav EI. Vi ser dermed at mye av forskjellene i EI blant kvinnelige og mannlige studenter forsvinner når vi kontrollerer for ulike valg av studieretninger. Disse funnene kan ikke anses som signifikante da forskjellene kan skyldes usystematisk usikkerhet (jf vedlegg 1.1).

Vi skal nå se nærmere på to mulige forklaringer til at kjønnsforskjellene reduseres betydelig når vi tar hensyn til ulikheter i valg av studieretning. Den ene forklaringen kan være at studenter innenfor «offentlige» utdanningsretninger (førskolelærer, grunnskolelærer, praktisk pedagogikk, engelsk, sykepleier, sosialt arbeid, vernepleier og barnevern) i utgangspunktet har lavere entreprenørskapslyst enn de som utdanner seg innenfor «private» utdanningsretninger. Den andre forklaringen kan være at de entreprenørielle intensjonene til studentene endres i løpet av studiet. Innenfor studieretninger som friluftsliv, reiseliv, økonomi, og eiendomsmegling er det et større fokus på entreprenørskap, enn det er innenfor eksempelvis sykepleie, sosialt arbeid, og barnevern.

Tabell 4.1.3: Ei, kjønn, usikkerhet

Sikkerhet			Spørsmål 2: Hvilket kjønn?			
			Kvinne	Mann	Total	
1	Ei	1	Count		1	1
			% within kjønn		16,7 %	16,7 %
		2	Count		1	1
		% within kjønn		16,7 %	16,7 %	
	3	Count		4	4	
	% within kjønn		66,7 %	66,7 %		
	Total	Count		6	6	
	% within kjønn		1	100 %		
2	Ei	2	Count	1	5	6
			% within kjønn	33,3 %	83,3 %	66,7 %
	3	Count	2	1	3	
		% within kjønn	66,7 %	16,7 %	33,3 %	
	Total	Count	3	6	9	
	% within kjønn	1	1	100,0 %		
2,5	Ei	1	Count	1	0	1
			% within kjønn	16,7 %		10,0 %
		2	Count	4	3	7
		% within kjønn	60,7 %	75,0 %	70,0 %	
	3	Count	1	1	2	
	% within kjønn	16,7 %	25,0 %	20,0 %		
	Total	Count	6	4	10	
	% within kjønn	100,0 %	100,0 %	100,0 %		
3	Ei	1	Count	3	5	8
			% within kjønn	10,0 %	10,2 %	0,0 %
		2	Count	19	25	44
		% within kjønn	63,3 %	51,0 %	0,0 %	
	3	Count	8	19	27	
	% within kjønn	26,7 %	38,8 %	0,0 %		
	Total	Count	30	49	79	
	% within kjønn	100,0 %	100,0 %	100,0 %		
4	Ei	1	Count	9	17	26
			% within kjønn	13,6 %	23,3 %	18,7 %
		2	Count	43	40	83
		% within kjønn	65,2 %	54,8 %	59,7 %	
	3	Count	14	16	30	
	% within kjønn	21,2 %	21,9 %	21,6 %		
	Total	Count	66	73	139	
	% within kjønn	100,0 %	100,0 %	100,0 %		
Total	Ei	1	Count	13	23	36
			% within kjønn	12,4 %	16,7 %	14,8 %
		2	Count	67	74	141
		% within kjønn	63,8 %	53,6 %	58,0 %	
	3	Count	25	41	66	
	% within kjønn	23,8 %	29,7 %	27,2 %		
	Total	Count	105	138	243	
	% within kjønn	100,0 %	100,0 %	100,0 %		

Tabell 4.1.3 er en trivariat krysstabell med variablene sikkerhet, EI, og kjønn. Vi har undersøkt nærmere i hvilken grad noen av de resterende kjønnsforskjellene i EI kan forklares ved hjelp av forskjeller i ønsket om en sikker fremtid. Det er lagt vekt på respondentene som ga uttrykk for at det er sentralt å ha en sikker fremtid når de skal vurdere fremtidig karrierevei, dvs. at de anser sikkerhet som enten litt viktig (3) eller svært viktig (4). Innenfor disse to kategoriene er det en større andel av menn som svarer at de har høy EI. Dette innebærer at noen av kjønnsforskjellene i EI vi observerer blant studentene kan skyldes kognitive, eller tillærte, egenskaper som f.eks. ønsket om en sikker fremtid.

4.2 Korrelasjon og lineær regresjonsanalyse

4.2.1 Korrelasjonsanalyse

Tabell 4.2.1.1: Korrelasjonsanalyse

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Spearman's rho	1. Hvilket kjønn er du?	1,000											
	2. Er en, eller begge foreldrene dine selvstendig næringsdrivende?	,029	1,000										
	3. Har du andre slektninger utenom foreldre som er selvstendig næringsdrivende?	,020	,128**	1,000									
	4. Har du nære venner som driver egen bedrift?	,128**	,055	,159**	1,000								
	5. Kjenner du andre som driver egen bedrift?	,061	,051	,174**	,271**	1,000							
	6. Jeg har familie og venner som kan støtte meg om jeg starter min egen bedrift	,048	,103*	,120**	,068	,185**	1,000						
	7. Autonomi	-,043	,063	,039	,115*	-,029	,071	1,000					
	8. Sikkerhet	-,151**	-,014	-,011	-,084	-,031	-,004	,122**	1,000				
	9. Kreativitet	-,007	,047	-,008	,083	,023	,016	,215**	,006	1,000			
	10. Lederskap	,047	,058	-,029	,052	,047	,085	,218**	,044	,283**	1,000		
	11. Realisere faglige interesser	,027	,010	,015	,029	,028	,052	,068	,121**	,171**	,026	1,000	
	12. Proaktiv personlighet	,204**	,100*	,118*	,206**	,095*	,200**	,238**	-,041	,429**	,353**	,125**	1,000
		n	465	465	465	465	465	465	465	465	465	465	465

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Denne oppgaven benytter lineær regresjon for å teste samvariasjon blant variablene. Ved en lineær regresjonsanalyse kan det oppstå problemer med multikolaritet. Siden korrelasjonsanalysen også tester samvariasjon mellom variablene har vi benyttet denne analysen for å identifisere eventuelle multikolaritetsproblemer blant høyresidevariablene. Et multikolaritetsproblem oppstår når den bivariate korrelasjonen mellom

høyresidevariablene er for høy. Det kan dermed være svært vanskelig å skille hvilke av de uavhengige variablene som påvirker den avhengige variabelen. I tillegg vil svært høy multikolaritet også gi usikre anslag på den avhengige variabelen.

Vi har gjennomført en korrelasjonsanalyse av høyresidevariablene for å undersøke om samvariasjonen er for høy og om det er grunnlag for å sløyfe noen av variablene. Som mål på for høy samvariasjon mellom de enkelte forklaringsvariablene bør korrelasjonskoeffisienten ikke overstige 0.75 - 0.8. Ifølge Ringdal (2001) kan det oppstå multikolaritetsproblemer ved korrelasjoner over 0,9.

Vi kan observere fra tabell 4.2.1.1 at samvariasjonen mellom proaktiv personlighet og kreativitet er de forklaringsvariablene som har den høyeste koeffisienten (0,429). Siden denne koeffisienten er mindre enn 0.70 vil det dermed ikke være noen vesentlig risiko for multikolaritet i vårt datamateriale.

4.2.2 Lineær regresjonsanalyse

Tabell 4.2.2.1: Regresjonsanalyse 1

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	4560,180	12	380,015	32,236	,000 ^b
	Residual	5328,457	452	11,789		
	Total	9888,637	464			

a. Dependent Variable: Entreprenørskapslyst

b. Predictors: (Constant), Proaktiv personlighet, Sikkerhet, Kjenner du andre som driver egen bedrift?, Er en, eller begge foreldrene dine selvstendig næringsdrivende?, Realisere faglige interesser, Har du andre slektninger utenom foreldre som er selvstendig næringsdrivende?, Hvilket kjønn er du?, Jeg har familie og venner som kan støtte meg om jeg starter min egen bedrift, Autonomi, Har du nære venner som driver egen bedrift?, Lederskap, Kreativitet

Tabell 4.2.2.2: Regresjonsanalyse 2

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,679 ^a	,461	,447	3,43346

a. Predictors: (Constant), Proaktiv personlighet, Sikkerhet, Kjenner du andre som driver egen bedrift?, Er en, eller begge foreldrene dine selvstendig næringsdrivende?, Realisere faglige interesser, Har du andre slektninger utenom foreldre som er selvstendig næringsdrivende?, Hvilket kjønn er du?, Jeg har familie og venner som kan støtte meg om jeg starter min egen bedrift, Autonomi, Har du nære venner som driver egen bedrift?, Lederskap, Kreativitet

Tabell 4.2.2.3: Regresjonsanalyse 3

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,475	1,455		-,326	,744
	Hvilket kjønn er du?	1,034	,342	,109	3,025	,003
	Er en, eller begge foreldrene dine selvstendig næringsdrivende?	,699	,351	,070	1,994	,047
	Har du andre slektninger utenom foreldre som er selvstendig næringsdrivende?	,505	,338	,054	1,495	,136
	Har du nære venner som driver egen bedrift?	,371	,349	,039	1,065	,287
	Kjenner du andre som driver egen bedrift?	-,041	,386	-,004	-,107	,915
	Jeg har familie og venner som kan støtte meg om jeg starter min egen bedrift	,489	,166	,106	2,950	,003
	Autonomi	,334	,239	,052	1,399	,163
	Sikkerhet	-,615	,238	-,093	-2,588	,010
	Kreativitet	,801	,254	,127	3,157	,002
	Lederskap	,924	,214	,166	4,319	,000
	Realisere faglige interesser	-,074	,260	-,010	-,286	,775
	Proaktiv personlighet	,526	,054	,419	9,705	,000

a. Dependent Variable: Entreprenørskapslyst

Regresjonsanalysen i tabell 4.2.2.3 har som formål å finne den isolerte effekten av hver enkelt forklaringsvariabel på den avhengige variabelen EI. Vi ser fra tabell 4.2.2.1 at modellen som en helhet, er signifikant på et 1 prosent nivå. Dette legger grunnlaget for videre analyse av modellen.

Ved å se på tabell 4.2.2.2 ser vi at regresjonslikningen har en justert R^2 lik 0.447. Dette betyr at 44,7% av variasjonen i EI er forklart av høyresidevariablene i den lineære regresjonsanalysen. Med andre ord er 66,3% av variasjonen i EI forklart av andre variabler som ikke er inkludert i modellen. Vi kan også observere at justert R^2 ligger nærme R^2 , noe som indikerer at de uavhengige variablene er med på å forklare den avhengige variabelen EI.

De følgende underkapittelene er en gjennomgang av forskningsspørsmålene i oppgaven. Vi vil se nærmere på hvilke faktorer som påvirker EI, og vi undersøker og kommenterer nærmere de funnene som er gjort. Vi skal redegjøre for om det finnes sammenheng mellom EI og entreprenørielle rollemodeller, kjønn, de fem karriereankre, proaktiv personlighet, og forventet støtte fra venner og familie ved eventuelle bedriftsetableringer.

4.3 Forskningsspørsmål 1: Hvordan er sammenhengen mellom entreprenørielle rollemodeller og EI?

Vi har benyttet fem indikatorer for å beskrive studentens entreprenørielle rollemodeller. Fire av disse er gjengitt i tabellen under, i tillegg til at vi tar for oss «forventet støtte fra familie og venner ved eventuell bedriftsetableringer» som en del av dette forskningsspørsmålet. Liñán og Santos (2007) anser forventet støtte fra familie og venner ved eventuell bedriftsetableringer, som en del av sosial kapital. Vi velger å sidestille denne forklaringsvariabelen og kommenterer den separat.

<u>Kulturell kapital</u>	<u>Sosial kapital</u>
Foreldre som rollemodeller	Andre slektninger som rollemodeller
	Venner som rollemodeller
	Andre bekjente som rollemodeller

I regresjonsanalysen (se tabell 4.2.2.3) har kulturell kapital signifikant positiv sammenheng med EI, på et 5 prosent nivå, men med en lav standardisert regresjonskoeffisient på 0,07. Derimot var ingen av variablene for sosial kapital signifikante på 5 eller 10 prosent nivå. Forventet støtte viser en klar positiv sammenheng med EI og er signifikant på 1 prosent nivå.

Det å ha foreldre som rollemodeller viser seg å øke studenters EI, men sammenlignet med andre forklaringsvariabler har den en beskjeden innflytelse. Basert på funnene til Årethun et al. (2014) og Nesse (2010), stemmer dette godt overens med våre resultater. En positiv, men ikke særlig viktig, forklaringsvariabel.

Dette står i samsvar med teorien om nedarving av kulturell kapital (Bourdieu, 1986) og funn fra Spilling (2006), Mazzarol, Volery, Doss og Thein, (1999), og Greve og Salaff (2003). Blant videregående elever som Årethun et al. (2014) undersøkte hadde også kulturell kapital en signifikant sammenheng med EI.

Resultatene fra regresjonsanalysen viser at det ikke er noen signifikant sammenheng mellom noen av faktorene for sosial kapital og EI. DeGeorge og Fayolle (2008) fant heller ingen sammenheng mellom EI og det å ha entreprenører som nære slektninger. Liñán og Santos (2007) hevder at det ikke er grunn til å anta at det er noen direkte sammenheng mellom sosial kapital og EI. Årethun et al. (2014) fant de samme resultatene for utvalget fra 2011/2013, men det er verdt å nevne at funnene fra 2001-utvalget derimot viste en signifikant positiv sammenheng mellom tilgangen på sosial kapital og EI blant avgangselever i den videregående skolen. Resultatene fra denne studien og Årethun et al. (2014) viser en trend mot mindre betydning av kulturell og sosial kapital for EI. Langowitz og Minniti (2007) konkluderte for øvrig med at «det å kjenne andre entreprenører» har signifikant påvirkning på entreprenørskap, noe som trekker i motsatt retning.

Forventet støtte fra familie og venner ved eventuelle bedriftsetableringer har signifikant positiv sammenheng med EI blant studenter ved HiSF. Årethun et al. (2014) fant også en signifikant sammenheng mellom disse variablene. Det er verdt å nevne at betydningen av sosial kapital for EI er betydelig mindre for vårt utvalg enn i utvalget av avgangselever i den videregående skolen fra Årethun et al. (2014). Dette kan dels skyldes at proaktiv personlighet ikke var inkludert blant forklaringsvariabelen i undersøkelsen blant elever i den videregående skolen, slik at noe av effekten fra denne kan ha falt på andre forklaringsvariabler blant annet tilgang på sosial kapital. En annen mulig grunn til dette kan være at studenter er noe eldre og dermed i større grad er selvstendige enn elever i videregående skole, og slik sett ikke har så stort behov for støtte som yngre elever. I tillegg omfatter avgangselever i videregående skole nesten alle 18 – 19 åringer i populasjonen, mens høyskolestudenter er en selektert gruppe fra populasjonen blant ungdom i begynnelsen av 20-årene, noe som også kan føre til forskjeller i hvilken vekt de sistnevnte tillegger tilgangen på sosial kapital for egne EI.

Vi kan dermed konkludere med at tilgangen på kulturell kapital og forventet støtte fra familie og venner ved eventuell bedriftsetablering har positiv innvirkning på studenters EI. Tilgang på øvrig sosial kapital har derimot ingen innvirkning på studenters entreprenørielle intensjoner.

4.4 Forskningsspørsmål 2: Hvordan er sammenhengen mellom karriereankrene og EI?

Det kommer frem av regresjonsanalysen (se tabell 4.2.2.3) at to av fem karriereankre har i denne studien positiv signifikant påvirkning på EI, i tillegg til ett karriereanker som har negativ signifikant påvirkning. De to med positiv sammenheng med EI er lederskap og kreativitet, og er signifikante på 1 prosent nivå. Sammenhengen mellom EI og karriereankret lederskap er ikke overraskende, ettersom ønsket om å bli en leder kan bli realisert gjennom å etablere og lede sin egen virksomhet. Forholdet mellom kreativitet og EI kan komme som en følge av at entreprenørskap, innovasjon og teknologisk utvikling står mer sentralt i dagens samfunn. Et økende fokus på entreprenørskapsopplæring og entreprenørskapsvirksomheter i ungdomsskole og VGS er også noe som kan være med på å forklare dette resultatet.

Respondenter med et ønske om en sikker fremtid har derimot en negativ påvirkning på EI og er signifikant på 1 prosent nivå. Etablering av egen virksomhet er ofte forbundet med høy risiko, og usikkerhet. Dermed er det naturlig at mennesker som verdsetter fast arbeid, sikker lønn, og rutiner i hverdagen, vil oppgi lavere EI, enn personer som har en høyere risikoaksept.

Årethun et al. (2014) fant lignende resultater. I tillegg til sikkerhet hadde ankeret «realisere faglige interesser» en negativ signifikant påvirkning på EI. Funnene Årethun et al. (2014) gjorde på ankeret «realisere faglige interesser» er svært avvikende til funnene våre. Dette kan skyldes et problem med begrepsgyldighet. Det kan være slik at spørsmålet om å realisere faglige interesser er tvetydig, slik at respondentene får feil assosiasjoner når spørsmålet skal besvares. Å realisere faglige interesser kan være tvetydig fordi det kan oppfattes som at det er en spesiell type utdanning du ønsker å få realisert, eller det kan oppfattes som noe etter utdanningen som du ønsker å realisere. Selv ved en hypotetisk situasjon der alle har samme oppfatning av ankeret «realisere faglige interesser» vil det fortsatt trekke resultatene i to retninger. Det er grunn til å anta at hvis respondentene har faglige interesser innenfor yrker som tømmer, maler, eller rørlegger, vil slik faglig interesse føre til høyere EI. På den andre

siden vil faglig interesser innenfor sykepleie, eller akademiske interesser føre til lavere EI hos respondentene. På bakgrunn av dette oppfordrer vi til en kritisk tilnærming til funnene av karriereankeret «realisere faglig interesser» og påvirkningen dette har på EI. Katz (1994) mente også at det på en generell basis er vanskelig å identifisere karriereankre hos studenter.

Det er verdt å legge merke til at autonomi som et karriereanker ikke har signifikant påvirkning på EI. Dette funnet er i tråd med funnene til Årethun et al. (2014). Likevel er det naturlig å tro at et ønske om å være selvstendig og uavhengig av andre, vil samvariere med høy EI. Dette kan ha rot i at studenter ved HiSF forventer at det er stort rom for selvstendig yrkesutøvelse og høy grad av autonomi i de fleste yrker i norsk arbeidsliv, ihvertfall innenfor de yrkene som HiSF-studenter utdanner seg til. Dermed vil det være mulig å få realisert behovet for autonomi også som arbeidstaker uten å etablere egen virksomhet.

Vi kan konkludere med at et ønske om å bli en leder og et ønske om å skape noe nytt som karriereankre har positiv signifikant sammenheng med EI. Videre konkluderer vi med at et ønske om en sikker fremtid som karriereanker har en negativ effekt på studenters entreprenørielle intensjoner.

4.5 Forskningsspørsmål 3: Hvordan er sammenhengen mellom proaktiv personlighet og EI?

Proaktiv personlighet (PAP) viser seg å ha signifikant positiv påvirkning på EI (se tabell 4.2.2.3). Proaktiv personlighet har en standardisert regresjonskoeffisient lik 0.419 og er signifikant på et 1 prosent nivå. Proaktiv personlighet er den enkeltvariabelen som har størst forklaringskraft på EI i vår undersøkelse.

Dette samsvarer med funnene til Crant (1996). I undersøkelsen Crant (1996) gjorde, ble det funnet en sammenheng mellom proaktiv personlighet og EI. Han presenterte proaktiv personlighet som en viktigere forklaringsvariabel på EI enn eksempelvis kjønn, utdanning og entreprenørielle rollemodeller. Dette står i samsvar med funnene i vår studie, hvor både kjønn og tilgangen på entreprenørielle rollemodeller har mindre påvirkningskraft på EI enn det PAP har.

Hva som er årsaken til den sterke sammenhengen mellom proaktiv personlighet og EI har vi ikke noe klart svar på. Det kan tenkes at medfødte, personlige karakteristikk står sentralt når det gjelder ønsket om å starte egen bedrift. Selv om modeller som baserer seg på at

medfødte egenskaper ved personligheten har stor betydning for adferden, blir de kritisert for å være for enkle som forklaring på EI. Det kan likevel tenkes at det kreves en viss grad av proaktiv personlighet for å bli en entreprenør.

I Norge finnes det gode alternativer til det å starte egen bedrift, og det er dermed grunn til å tro at proaktiv personlighet er mer fremtredende i Norge enn i andre land. Med gode alternativer til å starte egen bedrift menes et høyt lønnsnivå, et godt sosialt sikkerhetsnett og et betydelig rom for egeninitiativ blant arbeidstakere. Dette innebærer at det kan være liten ekstra avkastning, om noen, ved å etablere egen virksomhet sammenlignet med tilværelsen som lønnstaker. Dermed vil det være en dedikert gruppe av mennesker som likevel ønsker å satse på å etablere egen virksomhet. Dette er personer som også ville kunne ha gode alternative inntektsmuligheter som lønnstakere, men som likevel ønsker å skape egen virksomhet.

Kickul og Gundry (2002) er åpne for at proaktive mennesker i større grad enn andre ser muligheter og griper disse mulighetene. En sammenheng mellom proaktiv personlighet og entreprenørielle intensjoner er derfor ikke uventet.

Vi kan dermed konkludere med at det er en sterk sammenheng mellom proaktiv personlighet og entreprenørielle intensjoner blant studenter ved HiSF.

4.6 Forskningsspørsmål 4: Hvordan er sammenhengen mellom kjønn og EI?

Historisk sett har det alltid eksistert kjønnsforskjeller innenfor entreprenørskap. Menn har et gjennomgående større ønske om å etablere egen virksomhet enn kvinner. Vi har også i denne undersøkelsen observert at menn har større entreprenørielle intensjoner enn kvinner .

Kjønnsforskjeller innenfor entreprenørskap har blitt påvist av Zhao et al. (2005), Kolvereid et al. (2008), Nesse (2010), og i tidligere GEM-rapporter. Dette samsvarer med vår regresjonsanalyse der mannlige studenter, har signifikant høyere EI enn kvinnelige studenter, med en standardisert regresjonskoeffisient lik 0.109 (se tabell 4.2.2.3). Årethun et al. (2014) fikk en lignende regresjonskoeffisient på 0.144. Begge med et signifikansnivå på 1 prosent.

Vår analyse viser at om det tas hensyn til ulikt valg av studieretning og ulik vektlegging av karriereankeret sikkerhet, vil en stor andel av kjønnsforskjellene i EI forsvinne. Dette funnet

er i tråd med Lefkowitz (1994) som viste at mye av forskjellen mellom menn og kvinner forsvinner etter korrigerings for noen sosio-økonomiske forhold.

Kolvereid et al. (2008) forklarte denne kjønnsforskjellen med at kvinner i mindre grad enn menn tror de har den kompetansen som er nødvendig for entreprenørskap. Dette kan være et resultat av den tradisjonelle kjønnsfordelingen i arbeidsmarkedet, hvor det er mer sannsynlig at kvinner i større grad enn menn vil arbeide i offentlig sektor.

4.7 Oppsummering

Vi har i dette analyse- og drøftingskapittelet benyttet korrelasjonsanalyse, lineær regresjonsanalyse, samt noen krysstabeller for å undersøke hva som påvirker entreprenørielle intensjoner blant studenter ved HiSF. Vi har systematisk gjennomgått forskningsspørsmålene og presentert funnene fra analysene, i tillegg til at vi har drøftet funnene opp mot relevant teori og forsøkt å forklare noen av sammenhengene.

Forskningsspørsmål 1: *Hvordan er sammenhengen mellom entreprenørielle rollemodeller og EI?* Vi har funnet en signifikant positiv sammenheng mellom det å ha foreldre som rollemodeller og EI. Vi ikke funnet noen signifikant sammenheng mellom indikatorene for kognitiv sosial kapital og entreprenørielle intensjoner. Derimot fant vi en positiv sammenheng mellom forventet støtte fra familie og venner ved eventuelle bedriftsetablering og EI.

Forskningsspørsmål 2: *Hvordan er sammenhengen mellom karriereankrene og EI?* Vi kan konkludere med at et ønske om å bli en leder og et ønske om å skape noe nytt som karriereankre har positiv signifikant sammenheng med EI. Et ønske om en sikker fremtid som karriereanker har en negativ effekt på studenters entreprenørielle intensjoner.

Forskningsspørsmål 3: *Hvordan er sammenhengen mellom proaktiv personlighet og EI?* I vår undersøkelse er det en signifikant positiv sammenheng mellom proaktiv personlighet og EI. Proaktiv personlighet er den variabelen som har størst påvirkningskraft på EI i denne undersøkelsen.

Forskningsspørsmål 4: *Hvordan er sammenhengen mellom kjønn og EI?* Det ble i vår analyse påvist en sammenheng mellom kjønn og EI, hvor menn har høyere EI enn kvinner. Dette er en velkjent sammenheng, som har vært til stede over lang tid og er et globalt fenomen.

5 Avslutning

I dette kapittelet presenteres hovedfunnene fra undersøkelsen og i hvilken grad disse belyser hovedproblemstillingen i oppgaven. Begrensninger og svakheter med oppgaven som helhet drøftes og noen anbefalinger for videre forskning presenteres.

5.1 Konklusjon

I denne kvantitative undersøkelsen forklarte de 12 forklaringsvariablene til sammen 44,7 prosent av variansen i de entreprenørielle intensjonene til studenter ved HiSF. Blant variablene vi testet i denne studien var lederskap og kreativitet som karriereankre sentrale i forklaringen av studenters EI. Ønsket om en sikker fremtid som karriereanker viste seg å ha signifikant negativ påvirkning på EI. Proaktiv personlighet viste seg å være en prominent faktor i forklaringen av EI blant studenter ved HiSF. Proaktiv personlighet var isolert sett den høyresidevariabelen som hadde størst effekt på EI. Vi kan si at foreldre som entreprenørielle rollemodeller påvirker EI i noe grad. Kulturell kapital var en positiv, men ikke særlig viktig, forklaringsvariabel. Derimot viste forventet støtte fra familie og venner ved en eventuell bedriftsetablering seg som en viktig faktor i forklaringen av variasjonen i EI. I vår undersøkelse fant vi ingen sammenheng mellom kognitiv sosial kapital og EI. Det å ha andre slektninger, venner, eller bekjente som entreprenørielle rollemodeller er dermed ikke med på å forklare entreprenørielle intensjoner blant studenter ved HiSF. Noe av variasjonen i EI kan forklares av kjønnsforskjeller. Mannlige studenter har signifikant høyere EI enn kvinnelige studenter.

5.2 Begrensninger og svakheter ved oppgaven

Bruken av studentutvalg slik vi har gjort i denne oppgaven er kritikkverdig når entreprenørielle intensjoner skal undersøkes. Respondentene ved en slik kvantitativ undersøkelse svarer gjerne ut ifra hva de føler på nåværende tidspunkt, og ikke hvordan han eller hun kommer til å føle i fremtiden. Kolvereid og Moen (1997) anerkjenner at studenters holdninger og vurderinger er i utvikling gjennom studietiden og sentrale personlige karakteristikk derfor kan endre seg. På bakgrunn av dette, kan det derfor argumenteres for

at studenters oppfatninger trolig vil forandre seg betydelig over tid og behøver ikke nødvendigvis å samsvare med intensjonene de har i dag.

Krueger og Day (2010) stiller seg kritisk til at intensjoner er en helt dekkende faktor for entreprenøriell adferd. Shook, Priem, og McGee (2003) argumenterer for at de aller fleste studier av entreprenørielle intensjoner har benyttet studentutvalg der en gruppe studenter har svart på et spørreskjema. De mener at denne metoden er kritikkverdig og hevder at man heller bør studere mennesker som faktisk har startet bedrifter. Det innebærer å vektlegge et fortidsperspektiv med faktiske etableringer, fremfor et fremtidsperspektiv hvor man studerer entreprenørielle intensjoner.

Det er knyttet usikkerhet til om utvalget kan sies å representere populasjonen. Kan frafallet av respondenter i utvalget ha ført til at nettoutvalget er blitt systematisk skjevt? Ett argument som taler for dette, er at det trolig er de studentene som er mest interessert i problemstillingen, dvs. som i størst grad ønsker å etablere egen virksomhet, som også besvarer spørreskjemaet. Dersom denne typen av selvseleksjon gjør seg gjeldende, trekker det i retning av at våre anslag overvurderer EI blant studenter ved HiSF. Denne formen for selvutvelgelse lar seg imidlertid ikke beregne.

5.3 Forslag til videre forskning

Siden denne oppgaven er basert på en kvantitativ studie, som i seg selv har sine begrensinger, vil det være hensiktsmessig å anbefale oppfølgende kvalitative studier som videre utdyper bakenforliggende årsaker av entreprenørielle intensjoner. Hvilke mekanismer er det som gjør at proaktiv personlighet, ønske om lederskap og kreativitet har stor innflytelse på lysten til å etablere egen bedrift? Det vil også være interessant å undersøke betydningen av proaktiv personlighet og EI i Norge sammenlignet med andre land. Det sistnevnte forholdet kan studeres ved hjelp av videre kvantitative studier med store utvalg.

Det vil også være av interesse å undersøke videre teorien om planlagt adferd (Ajzen, 1991) og hvorvidt intensjoner fører til direkte adferd. Det er av interesse å følge respondentene over tid for å se hvor stor andel av dem som faktisk blir entreprenører og om det er noen sammenheng mellom intendert og realisert entreprenørskap.

Referanseliste

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behaviour. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Aldrich, H. (1999). *Organizations evolving*. London: Sage Publications.
- Alsos, G., Clausen, T. H., Isaksen, E. J., Aamo, B. W. & Bullvåg, E. (2005). *Global Entrepreneurship Monitor - Entreprenørskap i Norge 2013*, Bodø: Høgskolen i Bodø
- Anastasi, A. (1988). *Psychological testing*. New York: Macmillan.
- Baron, R. A. (1998). Cognitive mechanisms in entrepreneurship: Why and when entrepreneurs think differently than other people. *Journal of Business Venturing*, 13(3), 275-294.
- Baron, R. A. (1999). Counterfactual thinking and venture formation: The potential effects of thinking about 'what might have been'. *Journal of Business Venturing*, 15(1), 79-91.
- Bateman, T. S., & Crant, J. M. (1993). The Proactive Component of Organizational Behavior: A Measure and Correlates. *Journal of Organizational Behavior*, 14, 103-118
- Birley, S. (1996). Start-up. I: P. Burns and J. Dewhurst. *Small business and entrepreneurship*. London: Macmillan.
- Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*. I: Richardson J.G. (Red.). *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press, 241-258.
- Bratman, M. E. 1987. *Practical Intention*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Chandler, G. N. og Lyon, D. W. (2001). Issues of research design and construct measurement in entrepreneurship research: the past decade. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 25(4), 101-113.
- Chronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological testing*. New York: Harper and Row.
- Crano, W. D. & Brewer, M. B. (2002). *Principles and methods of social research*. Mahwah. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc
- Crant, J. M. (1996). The Proactive Personality Scale as a Predictor of Entrepreneurial Intentions. *Journal of Small Business Management*, 34(3), 42-49

- Davidsson, O. (1991). Continued entrepreneurship: Ability, need and opportunity as determinants og small firm growth. *Journal of Business Venturing*, 6, 405-429.
- Degeorge J. M. & Fayolle A. (2008). Is entrepreneurial intentions stable through time? First insights from a sample of French students, *International journal of entrepreneurship and small businesses*, 5 (1), 7-27.
- Field J. (2003). *Social capital*. New York: Routledge.
- European Commission, (2004). *Flash Eurobarometer*. Hentet fra http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl160_en.pdf
- Freeman, L. C. (1977). A set of measures of centrality based on betweenness. *Sociometry*, 40, 35-41.
- Freeman, L. C., Borgatti, S. P., & White, D. R. (1991). Centrality in valued graphs: A measure of betweenness based on network flow. *Social Networks*, 13, 141-154.
- Frees, E. W. (1996). *Data analysis using regression models: The business perspective*. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall.
- Gartner, W. B. (1988). "Who is an entrepreneur?" Is the wrong question. *American Journal of Small Business*, 12, 11-32.
- Gartner, W. B. (1989). "Who is an entrepreneur?" is the wrong question, *Entrepreneurship Theory & Practice*, 13(4), 47-68.
- Ghauri, N. P. & Grønhaug, K. (2002). *Research methods in business studies: A practical guide*, 2.utg. Harlow: Financial Times, Prentice-Hall.
- Granovetter, M. S. (1973). Strength of weak ties. *American Sociological Review*, 78, 1360-1380.
- Granovetter, M. S. (1974). *Getting a job*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Greve, A. (2000). Sosial kapital: Hvor står vi i dag? En kommentar til Colemans artikkel. *Magma*, 3(1), 80-90.
- Greve, A. & Salaff J. W. (2003). Social networks and entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 28(1), 1-22.

- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Jenssen, J. I, Kolvereid, L. & Erikson, T. (2006). *Perspektiver på entreprenørskap*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Katz, J. A (1992). A psychological cognitive model of employment status choice. *Entrepreneurship theory and practice*, 17 (1), 29-37.
- Katz, J. A. (1994). Modelling entrepreneurial career progressions: concepts and considerations. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 19(2), 23-39
- Keh, H. T., Foo, M. D. & Lim, B. C. (2002). Opportunity evaluation under risky conditions: The cognitive processes of entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 27(2), 125–148.
- Kickul, J. & Gundry, L. (2002). Prospecting for strategic advantage: The proactive entrepreneurial personality and small firm innovation. *Journal of Small Business Management*, 40(2), 85-97.
- Kim, P. H., Aldrich, H. E. & Keister, L. (2006). Access (not) denied: The impact of financial, human, and cultural capital on entrepreneurial entry in the United States. *Small Business Economics*, 27(1), 5-22.
- Kolvereid, L., Bullvåg E. & Åmo B. W. (2008). *Global entrepreneurship monitor. Entreprenørskap i Norge 2007*. Bodø: Handelshøgskolen.
- Kolvereid, L. & Moen, Ø. (1997). Entrepreneurship among business graduates: does a major in entrepreneurship make a difference? *Journal of European Industrial Training*, 21(4), 154-160.
- Kolvereid L., Åmo, B. W. & Alsos, G. A. (2005). *Entreprenørskap i Norge, Global Entrepreneurship Monitor*. Bodø, Bodø Graduate School of Business.
- Krueger, N. F. (1993). The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 18(1), 5-21.
- Krueger, N. F. & Carsrud, A.L. (1993). Entrepreneurial intentions: applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship Theory and Practice* 5 (3), 23-31.

- Krueger, N. & Day, M. (2010). Looking Forward, Looking Backward: From Entrepreneurial Cognition to Neuroentrepreneurship. *Decision Sciences*, 25, (3), 385-398.
- Krueger, N. F., Reilly, M. D. & Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411-432.
- Landström, H. (2000). *Entreprenörskapets rötter*. Lund: Studentlitteratur.
- Landström, H. (2004). *Pioneers in entrepreneurship and small business research*. New York: Springer.
- Langowitz, N. & Minniti, M. (2007). The entrepreneurial propensity of women. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 31 (3), 341-364.
- Lefkowitz, J. (1994). Sex-Related Differences in Job Attitudes and Dispositional Variables: Now You See Them. *The Academy of Management Journal*, Vol. 37, No. 2 (Apr., 1994), 323-349
- Liñán, F. & Santos, J. (2007). Does social capital affect entrepreneurial intentions? *International Advances in Economic Research*, 13(4), 443-453.
- Ljunggren, E. C. (1998). *The new business formation process: Why are there so few women entrepreneurs in Norway?* Handelshögskolan. Umeå, Umeå Universitet.
- Mazzarol, T., Volery, T., Doss, N. & Thein V. (1999). Factors influencing small business start-ups. A comparison with previous research. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, (5)2, 48-63.
- Mitchell, R. K., Busenitz, L. W., Bird, B., Gaglio, C. M., McMullen, J. S., Morse, E. A. & Smith B. (2007). The Central Question in Entrepreneurial Cognition Research 2007. *Entrepreneurship Theory & Practice*, 3(1), 1-27.
- Mitchell, R. K., Busenitz, L. W., Lant, T., McDougall, P. P., Morse, E. A. & Smith J. B. (2002). Toward a theory of entrepreneurial cognition: Rethinking the people side of entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory & Practice*. 27(2), 93-104.
- Nesse, J. G. (2010). *Kjønnskilnader i ungdommars motivasjon for entreprenørskap*. Beta 24(1), 2-25.

- Nærings-, og fiskeridepartementet, (2015). Regjeringens Gründerplan. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/05f1305cb2a94a379ff48c2f2c60d688/grunderplan_2015.pdf
- Osipow, S. H. (1973). *Theories of Career Development*. 2.utg. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Reve, T. (1985). *Validitet i økonomisk-administrativ forskning. I metoder og perspektiver i økonomisk-administrativ forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringdal, K. (2001). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sartori, R. (2010). Face Validity in Personality Tests: Psychometric Instruments and Projective Techniques in Comparison. *Quality & Quantity*. 44(4), 749-759.
- Scarpello, V. G. & Ledvinka, J. (1987). *Personnel/human resource management*. Boston: PWS - Kent Publishing Company.
- Schein, E.H. (1975). How 'career anchors' hold executives to their career paths. *Personnel*, 52(3), 11-24.
- Schein, E. H. (1978). *Career dynamics: Matching individual and organizational needs*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Schein, E. H. (1990). *Career anchors: Discovering your real values*. Revised edn., San Francisco: Pfeiffer & Company.
- Shook, C. L., Priem, R. L. & McGee, J. E. (2003). Venture creation and the enterprising individual: a review and synthesis. *Journal of Management*, 29(3), 379-399.
- Schumpeter, J.A. (1934, 1996). *The theory of economic development*. London: Transaction Books.
- Simon, M. & Houghton, S. (2002). The relationship among biases, misperceptions, and the introduction of pioneering products: Examining differences in venture decision contexts. *Entrepreneurship Theory & Practice*. 27(2), 105-124.
- Singer, E. & Ye, C. (2013). The Use and Effects of Incentives in Surveys. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 645 (1),113-141.
- Spilling, O. R. (2006). *Entreprenørskap på norsk*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Studenmund, A. H. (2001). *Using econometrics: A practical Guide*. 4 utg. Addison-Wesley-Longman.
- Suutari, V. & Taka, M. (2004). Career anchors of managers with global careers. *The Journal of Management Development*, 23(9), 833-847.
- Wang, C. K. & Wong, P. (2004). Entrepreneurial interest of university students in Singapore. *Technovation*, 24, 163-172.
- Zhao, H., Seibert, S. E. & Hills G.E. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1265-1272.
- Årethun, T., Nesse, J. G. & Håvold, J. I. (2015). Entrepreneurial Intentions among Youth in Rural Areas: Regional Differences and Changes over Time. *Proceedings of the 12th International Conference on Enterprise Systems, Accounting and Logistics (12th ICESAL 2015)*.

Vedlegg

Vedlegg 1.1 Usikkerhet til utvalg (Jacobsen, 2015).

Tabell 13.1 Oversikt over feilmarginer ved ulike utvalgsstørrelser og sikkerhetsnivåer

Sikkerhet	90 %	95 %	99 %
Utvalgsstørrelse			
100	8.4 %	10.0 %	13.1 %
200	6.0 %	7.1 %	9.3 %
300	4.9 %	5.8 %	7.6 %
500	3.8 %	4.5 %	5.9 %
800	3.0 %	3.5 %	4.6 %
1000	2.7 %	3.2 %	4.2 %
1500	2.0 %	2.5 %	3.1 %
2000	1.8 %	2.1 %	2.7 %
3000	1.5 %	1.8 %	2.4 %

Vedlegg 1.2 Spørreskjema

Entreprenørskapslyst blant studenter

I denne undersøkelsen ønsker vi å kartlegge studenters ønsker om å starte egen bedrift etter endt studium. Vi legger vekt på kommersialisering innenfor friluftsliv, men det er også nyttig for oss å vite om du har planlagt å starte egen bedrift utenfor friluftsliv.

Med friluftsliv mener vi aktiviteter som du gjør ute i naturen, blant skog, fjell og fjord, sommerstid og vinterstid. Dette kan være aktiviteter du gjør på egenhånd eller det kan være organiserte aktiviteter.

På forhånd, tusen takk for at du tar deg til til å svare på denne undersøkelsen.

Dersom du har noen spørsmål, ta kontakt med
Førstelektor Torbjørn Årethun (torbjorn.arethun@hisf.no),
Lars Syrstad (lars.syrstad@live.no) eller
Torkel Aannestad (t.aa@hotmail.com).

Ved å delta på denne undersøkelsen kan du være med i trekningen av:

1 Ipad

2x pass til Fjellsportfestivalen 2016 i Sogndal (svarfrist 15. februar)

Spørsmål

1. Fødselsår

Svar: 19.....

2. Kjønn

Svar: Kvinne
 Mann

3. Hvilket studium går du på?

Svar: Årsstudium bedriftsøkonomi/ Bachelor i økonomi
 Årsstudium i jus/ Bachelor i økonomi og jus
 Årsstudium reiseliv/ Bachelor i reiselivsleiing
 Årstudium i idrett/ Personlig trener
 Bachelor i friluftsliv
 Bachelor i idrett
 Master i idrettsvitenskap
 Bachelor fornybar energi/ Geologi og geofare/ Landskapsplanlegging/

Naturfag

Bachelor Ingeniør elektro/ Ingeniør bygg og anlegg
 Bachelor historie/ Ungdomssosiologi/ Samfunnsfag
 PPU/ Barnehagelærer/ Grunnskulelærer/ Engelsk/ Master i læring og undervisning
 Sosialt arbeid/ Vernepleier/ Barnevern
 Bachelor sykepleie
 Annet studium
 Ikke student

4. Hvilket årskull går du på?

Sett bare ett kryss

- Svar: 1. året
 2. året
 3. året
 4. året
 5. året

5. Hvor bodde du da du gikk ut av den videregående skolen?

Sett bare ett kryss

- Svar: Sogndal
 Førde
 Sogn og Fjordane utenom Sogndal/Førde
 Oslo
 Akershus
 Møre og Romsdal
 Hordaland
 Rogaland
 Buskerud
 Østfold
 Vestfold
 Sør-Trøndelag
 Nord-Trøndelag
 Hedmark
 Oppland
 Aust-Agder
 Vest-Agder
 Telemark
 Nordland

- Troms
- Finnmark

6. Hvor bor du nå?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Sogndal
 - Førde
 - Sogn og Fjordane utenom Sogndal/Førde
 - Oslo
 - Akershus
 - Møre og Romsdal
 - Hordaland
 - Rogaland
 - Buskerud
 - Østfold
 - Vestfold
 - Sør-Trøndelag
 - Nord-Trøndelag
 - Hedmark
 - Oppland
 - Aust-Agder
 - Vest-Agder
 - Telemark
 - Nordland
 - Troms
 - Finnmark

7. Hvilke typer aktiviteter deltar du på innenfor friluftsliv?

Sett flere kryss om nødvendig

- Svar:
- Vandring/fotturer
 - Terrengløp/Orientering

- Klatring
- Isklatring
- Brevandring
- Terrengsykling/Stisykling
- Topptur på ski/Brett
- Frikjøring på ski/Brett
- Alpint
- Kiting
- Fjellski
- Langrenn
- Havkajakk
- Elvekajakk
- Surfing
- Seiling
- Dykking
- Speedriding
- Paragliding
- Jakt
- Festivaler i friluft/Arrangement
- Annen aktivitet i friluft
- Deltar ikke på noen aktiviteter i friluft

8. I løpet av et normalt halvår, hvor ofte deltar du på aktiviteter innen friluftsliv?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Hver dag
 - 4 – 6 dager i uka
 - 2 – 3 dager i uka
 - 1 dag i uka
 - 1 - 2 ganger i måneden
 - 1 - 2 ganger i semesteret
 - Aldri

9. Hvor fornøyd er du med mulighetene for å drive med friluftaktiviteter på studiestedet?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Svært fornøyd
 - Litt fornøyd
 - Hverken/eller
 - Litt misfornøyd
 - Svært misfornøyd
 - Har ikke behov for et slikt tilbud

10. Har du deltatt i elevbedrift på videregående skole?

- Svar:
- Ja
 - Nei

11. Er en eller begge av foreldrene dine selvstendig næringsdrivende?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Minst en av foreldrene mine har egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 - Minst en av foreldrene mine har egen bedrift, men ikke innenfor naturbasert reiseliv
 - Ingen av dem er selvstendig næringsdrivende

12. Har du andre slektninger (utenom foreldre) som driver egen bedrift?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Ja, men ingen av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 - Ja, og minst en av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 - Nei

13. Har du nære venner som driver egen bedrift?

Sett bare ett kryss

- Svar: Ja, men ingen av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 Ja, og minst en av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 Nei

14. Kjenner du andre personer som driver egen bedrift?

Sett bare ett kryss

- Svar: Ja, men ingen av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 Ja, og minst en av dem driver egen bedrift innenfor naturbasert reiseliv
 Nei

15. Under er det listet opp noen påstander som vi ber deg ta standpunkt til etter en skala fra 1 – 5, der 1 = helt uenig og 5 = helt enig. Sett ett kryss på hver linje.

PÅSTAND	1 (helt uenig)	2	3	4	5 (helt enig)
Jeg ser på meg selv som en ledertype					
Jeg er energisk og hardt arbeidende					
Jeg har høy selvtillit					
Jeg er flink til å få ting gjort i tide					
Konkurransen er inspirerende					
Jeg jobber gjerne mer enn en vanlig arbeidsdag					
Fast arbeid er et viktig mål i livet					
Jeg liker å omgås ulike typer mennesker					
Det er bedre å ha sin egen bedrift enn å jobbe for andre					
Det er bedre å jobbe i en stor enn i en liten bedrift					
Fast arbeidstid er viktig for meg					
Jeg har familie og venner som kan støtte meg om jeg starter min egen bedrift					
Jeg ville startet min egen bedrift selv om faren for økonomisk tap var stor					
Jeg ville bare startet min egen bedrift om jeg var rimelig sikker på å unngå tap					
Jeg er flink til å improvisere					
Jeg er trygg på at jeg takler motgang i					

perioder					
Det er interessant å lytte til andre personers ideer og råd					
Det er bedre å være deltaker enn tilskuer					
Jeg kan tenke meg å etablere egen bedrift					
Det å ha sin egen bedrift innebærer en livsstil som passer meg bra					
Jeg liker å møte og overvinne hindringer for ideene mine					
Ingenting er mer spennende enn å se ideer bli virkelige					
Jeg har et spesielt talent når det gjelder å finne muligheter					
Jeg elsker å utfordre etablerte løsninger					
Jeg kan se gode muligheter lenge før andre					

16. Hvor viktige er disse faktorene for dine karrierevalg? Sett ett kryss på hver linje.

	Svært uviktig (1)	Litt uviktig (2)	Litt viktig (3)	Svært viktig (4)	Vet ikke (5)
Å være uavhengig					
Å ha en sikker fremtid					
Å skape noe nytt					
Å bli leder					
Å realisere faglige interesser					
Å jobbe med en sak du brenner for					
Å ha store utfordringer					
Å realisere en bestemt livsstil					
Å tjene mye penger					
Muligheter til å jobbe i utlandet					

17. Hvor sannsynlig er det at du en gang vil starte din egen virksomhet (enten alene eller sammen med andre)?

Sett bare ett kryss

Svar: 1. Svært sannsynlig

2. Litt sannsynlig

- 3. Hverken/eller
- 4. Litt usannsynlig
- 5. Svært usannsynlig
- 6. Ikke aktuelt, fordi jeg driver allerede egen virksomhet

Dersom du har krysset av på alternativ 1 eller 2, gå til neste spørsmål. Dersom du har krysset av på ett av de andre alternativene, har du fullført spørreskjemaet.

18. Hvor sannsynlig er det at du en gang vil starte din egen virksomhet innenfor naturbasert reiseliv (enten alene eller sammen med andre)?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- 1. Svært sannsynlig
 - 2. Ganske sannsynlig
 - 3. Lite sannsynlig
 - 4. Svært lite sannsynlig
 - 5. Vet ikke
 - 6. Ikke aktuelt, fordi jeg driver allerede egen virksomhet innen naturbasert reiseliv

Dersom du har krysset av på alternativ 1 eller 2, gå til neste spørsmål. Dersom du har krysset av på ett av de andre alternativene, har du fullført spørreskjemaet.

19. Hvilke typer produkter/aktiviteter tror du denne bedriften vil tilby?

Sett flere kryss om nødvendig

- Svar:
- Guide
 - Arrangement/Festivaler i friluft
 - Utleie av utstyr
 - Produksjon av utstyr til bruk i friluft
 - Foto/film
 - Tilrettelegging av friluftsområder (stier, kommersielle turveier osv)
 - Matopplevelser i naturen
 - Vandring/Fotturer

- Terrensløp
- Klatring
- Isklatring
- Brevandring
- Terrensykling/stisykling
- Toppturer på ski/brett
- Frikjøring på ski/brett
- Alpint
- Kiting
- Fjellski
- Langrenn
- Havkajakk
- Elvekajakk
- Rafting
- Surfing
- Seiling
- Dykking
- Speedriding
- Paragliding
- Jakt
- Annet

20. Hvor tror du denne bedriften blir etablert?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- Sogndal
 - Førde
 - Sogn og Fjordane utenom Sogndal/Førde
 - Hordaland
 - Rogaland
 - Sørlandet
 - Oslo/Akershus
 - Østlandet
 - Trøndelag

- Nord-Norge
- Utlandet
- Vet ikke

21. I hvilken grad har deltagelse i en eller flere friluftaktiviteter på studiestedet påvirket ditt ønske om å etablere egen bedrift innen naturbasert reiseliv?

Sett bare ett kryss

- Svar:
- 1. I svært stor grad
 - 2. I stor grad
 - 3. Hverken/eller
 - 4. I liten grad
 - 5. I svært liten grad

Dersom du har krysset av på alternativ 1 eller 2, gå til neste spørsmål. Dersom du har krysset av på ett av de andre alternativene, har du fullført spørreskjemaet.

22. Hvorfor har deltagelse i en eller flere friluftaktiviteter på studiestedet påvirket ditt ønske om å etablere egen bedrift innen naturbasert reiseliv? Velg den *viktigste* grunnen.

Set bare ett kryss

- Svar:
- De som driver med friluftaktiviteter tjener mye penger
 - De som driver med friluftaktiviteter, har stor frihet til selv å bestemme egen arbeidstid
 - Ved å etablere en bedrift som tilbyr friluftaktiviteter, kan jeg ha hobbyen min som jobb
 - Ved selv å delta på friluftaktiviteter i studietiden, får jeg innsikt i hvordan slike aktiviteter kan drives
 - Ved å etablere en bedrift som tilbyr friluftaktiviteter, kan jeg bosette meg der jeg ønsker
 - Andre grunner
 - Vet ikke

Takk for at du tok deg tid til å svare på denne undersøkelsen!

